

**MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI TINERETULUI
AL REPUBLICII MOLDOVA**

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM ȘI EVALUARE

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

CURRICULUM

**pentru învățământul liceal
(clasele a X-a – a XII-a)**

Chișinău, 2006

*Aprobat pentru retipărire prin ordinul Ministerului Educației și Tineretului
nr. 70 din 25 iulie 2006*

Colectivul de autori:

Coordonatori:

dr. hab., prof. univ. **Vlad Pâslaru**, Institutul de Științe ale Educației.
drd. **Adrian Ghicov**, consilier la Ministerul Educației și Tineretului.

Realizarea conceptului:

dr., lector superior **Viorica Goraș-Postică**, Universitatea de Stat din Moldova.
dr. **Maria Hadîrcă**, cercetător științific, Institutul de Științe ale Educației.
dr., conf. univ. **Tatiana Cartaleanu**, Universitatea Pedagogică de Stat *Ion Creangă*.
dr., conf. univ. **Olga Cosovan**, Universitatea Pedagogică de Stat *Ion Creangă*.
conf. univ. **Tamara Cristei**, Universitatea de Stat din Moldova.
dr., conf. univ. **Ana Ghilaș**, Universitatea de Stat din Moldova.
Viorica Bolocan, profesor, gr. did. superior.
Mircea Ciobanu, profesor, gr. did. superior.
Ada Mihailovschi, profesor, gr. did. superior.
Ecaterina Rotaru, profesor, gr. did. I.
Mariana Jitari, profesor, gr. did. I.

*Curriculum-ul de limba și literatura română pentru liceu prezintă documentul normativ principal pentru toate acțiunile de proiectare și realizare a educației lingvistice și literare în clasele liceale la disciplina școlară *Limba și literatura română*, expresia praxiologică a *Concepției educației lingvistice și literare*.*

Elaborat în prima versiune în 1999, este revăzut și actualizat în aspectul descongestionării obiectivelor de referință, al pragmatizării unităților de conținut, extinderii listei de autori și opere recomandate, redactării, completării și restructurării sugestiilor metodologice, sugestiilor de evaluare; este actualizată bibliografia recomandată.

© Ministerul Educației și Tineretului

© Vl. Pâslaru, A. Ghicov, V. Goraș-Postică, M. Hadîrcă,
T. Cartaleanu, O. Cosovan, T. Cristei, A. Ghilaș,
V. Bolocan, M. Ciobanu, A. Mihailovschi, E. Rotaru,
M. Jitari

Cuprins

NOTĂ DE PREZENTARE	4
Cadrul conceptual	5
OBIECTIVE-CADRU	8
OBIECTIVE DE REFERINȚĂ	9
Clasa a X-a	10
Clasa a XI-a	11
Clasa a XII-a	12
CONȚINUTURI RECOMANDATE	13
Clasa a X-a	
EDUCAȚIA LINGVISTICĂ	13
EDUCAȚIA LITERAR-ARTISTICĂ	14
Clasa a XI-a	
EDUCAȚIA LINGVISTICĂ	16
EDUCAȚIA LITERAR-ARTISTICĂ	17
Clasa a XII-a	
EDUCAȚIA LINGVISTICĂ	19
EDUCAȚIA LITERAR-ARTISTICĂ	20
AUTORI ȘI TEXTE RECOMANDATE	21
Clasa a X-a	21
Clasa a XI-a	24
Clasa a XII-a	26
SUGESTII METODOLOGICE ȘI ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	29
SUGESTII DE EVALUARE	30
MOSTRE DE EVALUARE	32
EDUCAȚIA LINGVISTICĂ	32
EDUCAȚIA LITERAR-ARTISTICĂ	32
MODELE DE TESTE PENTRU EVALUAREA FINALĂ	42
INSTRUMENTARUL DIDACTIC	47
BIBLIOGRAFIE	48

NOTĂ DE PREZENTARE

Textul de față reprezintă o parte integrantă a unui document mai amplu, cu referință la întregul parcurs școlar la limba și literatura română, și realizează o dezvoltare continuă, cu un grad sporit de complexitate, a curriculum-ului gimnazial, promovînd în mod consecvent, conform specificului vârstei, principiile și strategiile educaționale din lucrarea *VI. Pâslaru, Al. Crișan (coord.), Curriculum disciplinar de limba și literatura română. Clasele V-IX, Chișinău, Ed. Știința, 1997.*

Ajuns la ediția a II-a, actualul curriculum fundamentează o nouă viziune asupra disciplinei, dar și un nou model didactic-educativ de educație lingvistică (EL) și literară în liceu. Spre deosebire de programa analitică precedentă, curriculum-ul are o structură mai complexă și vizează nu numai educația literar-artistică (ELA) prin studiul literaturii, ci și educația lingvistică prin studiul limbii române. Conținuturile de literatură sînt structurate pe principii axiologice speciale, ceea ce dă prioritate valorilor literare în procesul de educație a personalității tînărului în formare.

Conceput pe o funcționalitate multiplă, curriculum-ul cuprinde următoarele componente de bază:

- *Teleologia*, cu scopul, obiectivele generale (cadru) și obiectivele de referință ale EL/ELA;
- *Conținuturile* recomandate ale EL/ELA;
- *Metodologia* EL/ELA (sugestii), inclusiv mostre de evaluare a EL/ELA;
- *Epistemologia*, sau baza conceptuală (*Vezi Cadrul conceptual*).

Scopul general al studiului limbii și literaturii române în liceu îl constituie: formarea și dezvoltarea la elevi a culturii comunicării, prin stăpînirea resurselor limbii; a culturii literar-artistică, prin cunoașterea/interpretarea valorilor literare, precum și prin achiziționarea unui instrumentar teoretic aferent activității literar-artistică, a experiențelor estetic-literare și lectorale.

Obiectivele-cadru ale studiului limbii și literaturii române în liceu constituie componenta esențială a curriculum-ului și vizează finalitățile educaționale ale disciplinei, competențele-cheie orientate spre asigurarea calității în învățămîntul liceal. Ele indică asupra relațiilor de colaborare dintre profesor și elev, ultimul devenind subiect activ în concepția noilor mutații de comportament ale profesorului și ale elevului în contextul noului model didactic, și consemnează, în general, performanțele la limba și literatura română care trebuie atinse de către elevi la finele treptei liceale de învățămînt.

Obiectivele de referință, concepute și sistematizate pe clase, au o formulare precisă, indicînd cu exactitate competențele care urmează a fi formate prin intermediul unor cunoștințe și valori ale limbii și literaturii române. Derivînd din obiectivele-cadru, acestea se prezintă sub forma unor concretizări, prin situații de învățare ce urmăresc atingerea standardelor la disciplină. Ele acoperă cele trei sfere de dezvoltare a personalității: *intelectuală* (obiective cognitive-cunoștințe), *psihomotorică* (obiective tehnologice-capacități), *motivațional-afectivă* (atitudini) și au un caracter preponderent formativ, arătînd:

- ce e recomandat să știe elevul;
- ce trebuie acesta să știe să facă;
- ce atitudini trebuie să-și formeze pentru a deveni o personalitate armonioasă.

În vederea realizării obiectivelor-cadru și de referință, curriculum-ul propune **conținuturile-cadru**, care sînt nondirective, flexibile și au un caracter orientativ. Conținuturile învățării includ cele două domenii ale disciplinei: limba română și literatura română. Ele sînt dinamic ordonate pe unități de instruire și repartizate pe clase într-o viziune sistemică și se pot integra în mod echilibrat, asigurînd abordarea metodică și holistică a procesului de comunicare și, în același timp, apropiind actul de învățare de realitatea imediată, de viața privată și publică a elevului, de interesele liceanului-adolescent.

Conținuturile nu constituie o “tablă de materii”, ci un sistem de referință pentru autorii de manuale. Aceștia vor avea libertatea de a decide asupra selecției lor în limitele necesare pe clase, precum și asupra modalității de abordare didactică a materiei.

Componenta metodologică are în vedere principalele mutații în activitatea didactică a profesorului în liceu, din perspectiva inovațiilor preconizate. Ele țin de modernizarea procesului educațional și subliniază caracterul formativ al învățării. Abordînd conținuturile, contextele și tipurile de activități propuse prin metodologiile pe care le va considera adecvate situației educaționale, profesorul va tinde în permanență spre atingerea obiectivelor. Metodele interactive presupun, din partea profesorului, un demers capabil să-i determine pe elevi a-și forma, prin tehnici eficiente, competențe de comunicare, lectură și producere a diferitor tipuri de texte. Alegerea cu discernămint a metodelor, a procedurilor, a materialelor didactice, precum și proiectarea unor activități suplimentare vor evidenția capacitatea creatoare a profesorului în aplicarea materiei de studiu.

Raportat la necesitatea de a oferi autorilor de manuale, dar și profesorilor un material cît mai cuprinzător și suficient de clar pentru renovarea procesului de predare/învățare/evaluare la limba și literatura română în liceu, curriculum-ul include în paginile sale **Sugestii de evaluare** a nivelurilor de educație lingvistică și literar-artistică a elevilor. Acestea se prezintă sub forma unor mostre de verificare a rezultatelor școlare, capabile să pună în evidență performanțele atinse de către elevi.

Componentele de bază ale curriculum-ului sînt precedate de **Principiile pedagogice** luate ca bază la proiectarea curriculară a disciplinei și **Factorii educaționali** ce condiționează realizarea lui.

CADRUL CONCEPTUAL

Cultura comunicării vizează un sistem de competențe specifice pentru a realiza un larg spectru de acte comunicative, aparținînd diferitelor stiluri funcționale, în conformitate cu normele limbii române literare, în varianta scrisă și orală.

Cultura literar-artistică reprezintă un sistem de competențe literare/lecturale: realizarea lecturii interogative/interpretative a textelor literare de diferite genuri și specii, delimitând valoarea de nonvaloare, interpretarea fenomenelor literare într-o interacțiune cu anumite date din domeniile filozofiei, istoriei, sociologiei, psihologiei, eticii, esteticii etc., precum și prin prisma universului axiologic al elevului cititor.

Luată împreună, aceste componente întruchipează ceea ce este de importanță majoră la disciplina LLR, definind personalitatea elevului la finele liceului. Studiul LLR în liceu, ca și în gimnaziu, este axat pe obiective concrete, iar învățarea este centrată pe cele trei dimensiuni: *cunoștințe, capacități, atitudini*.

Denumirea disciplinei în clasele X-XII este unică — **Limba și literatura română**.

Demersul educațional se va desfășura în mod integrat, pe profiluri, cu numărul de ore alocat de planul de învățământ, după cum urmează:

A. Profil umanist:

Clasa a X-a	–	5 ore/săptămână; total 160 ore
Clasa a XI-a	–	5 ore/săptămână; total 160 ore
Clasa a XII-a	–	5 ore/săptămână; total 160 ore

B. Profil real:

Clasa a X-a	–	4 ore/săptămână; total 128 ore
Clasa a XI-a	–	4 ore/săptămână; total 128 ore
Clasa a XII-a	–	4 ore/săptămână; total 128 ore

Structurarea conținuturilor prezentate în curriculum este nouă și vizează următoarele domenii:

- în clasa a X-a: *Limba textului literar*, implicând aspecte de vocabular și gramatică. *Analiza textului literar*, implicând noțiunile principale ale *teoriei literaturii*;
- în clasa a XI-a: *Tiparul stilistic al textului raportat la curentul literar*. *Analiza textului literar* din perspectivă *istorico-literară*;
- în clasa a XII-a: *Viziune de ansamblu asupra limbii ca fenomen în evoluție și instrument de comunicare și creație*. *Studierea monografică* a operei unor scriitori reprezentativi și inițierea în fenomenul *criticii literare*.

Conceptul în această manieră, curriculum-ul de limba și literatura română permite adoptarea unui model flexibil de proiectare curriculară, care să lase posibilități de opțiune pentru autorii de manuale. Metodologia educațională modernă oferă, pe de o parte, un mare câmp de libertate și creativitate profesorului și autorului de manuale, iar pe de altă parte — le cere să selecteze, să dozeze și să utilizeze toate componentele și etapele activităților didactice **în funcție de obiective**, evitând izolarea sau suprasituarea unui element în dauna altuia. Atât cultura comunicării, cât și cea literar-artistică se vor forma, în principal, pornind de la textul literar sau nonliterar.

Abordarea textului literar urmează a fi făcută din perspectiva semiotică și hermeneutică, antrenând, pe măsură, analiza fenomenologică, istorico-literară etc.

Perspectiva semiotică presupune un sistem de activități de decodare, analiză, discernere, sinteză etc., deci de descifrare a **sensurilor imanente** ale situației de comunicare și ale textului literar/nonliterar, a sistemelor limbii și a structurilor limbajului artistic.

Perspectiva hermeneutică constituie o a doua dimensiune a actului educațional, reclamând acțiuni prin care se pune în valoare atât textul, adică dimensiunea lui semiotică, cât și ființa celui care îl interpretează. Elevul vorbitor/cititor, prin sisteme specifice de activitate comunicativă/literară, va fi angajat **într-un proces de interpretare** a textelor literare/nonliterare, a situațiilor de comunicare și a propriei activități.

Proiectarea *Curriculum-ului de limba și literatura română, clasele X-XII* a fost ordonată de principiile:

- **sistematizării și coerenței demersurilor educaționale proiectate:** sprijinul pe *Curriculumul de limba și literatura română, clasele V-IX*, urmărindu-se perfecționarea și dezvoltarea competențelor comunicative (orale și scrise), literare/lectorale ale elevului;
- **adecvării la particularitățile de vârstă ale elevilor sau principiul accesibilității**, avut în vedere la formularea obiectivelor, proiectarea conținuturilor, tehnologiei și evaluării;
- **corelării sistemelor instrumentale ale comunicării și lecturii;**
- **centrării pe aspectul formativ-participativ al instruirii:** se mizează pe decodarea lingvistică a textului literar, pe receptarea adecvată și interpretarea proprie/originală (din mai multe perspective) a textelor literare, pe capacitatea de a-și cultiva experiențe estetice proprii;
- **axiologic/valoric**, aplicat în selectarea textelor recomandate și a elementelor de conținut;
- **abordării textului din perspectivă semiotică și hermeneutică:** identificarea și interpretarea semnelor, decodarea textului, analiza, sinteza, discriminarea etc. (abordarea semiotică va fi urmată/combinată cu interpretarea lui, abordarea hermeneutică);
- **corelării transdisciplinare/interdisciplinare:** s-a urmărit eșalonarea optim sincronizată a conținuturilor lingvistice/literare cu cele la disciplinele umaniste pe arii curriculare, precum și pe clase, în cadrul disciplinei;
- **individualizării și diferențierii învățării**, manifestat în diferențierea obiectivelor și conținuturilor după profiluri (real, umanist), în antrenarea experienței estetice/comunicative a elevilor;
- **deschiderii și schimbărilor permanente** în domeniul social, în general, și educațional, în special.

Realizarea *Curriculumului de limba și literatura română* va fi condiționată de următorii factori educaționali:

- **modernizarea** învățământului și racordarea științelor educației la principiile comunității mondiale ale educației și comunicării culturale;

- **interferența** VIAȚĂ/LIMBĂ/COMUNICARE/LITERATURĂ: orientarea spre o societate deschisă, democratizarea vieții publice, comunicarea socio-culturală solicită și o viziune adecvată asupra rolului disciplinei școlare în societate și a modului de abordare a acesteia;
- **evoluția** științelor educației, a lingvisticii și teoriei comunicării, a esteticii și hermeneuticii literare etc.: apropierea de conținutul culturii și științei contemporane, adecvarea educației la tipul uman contemporan și la societatea modernă;
- **personalitatea** profesorului: dezvoltarea profesională pe noi principii, angajarea prin concurs, rolul de concepitori de curriculum al profesorilor, atestarea (obligatorie și facultativă);
- **resurse**: manuale/manuale alternative, ediții comentate ale operelor preconizate pentru studiu, dicționare, enciclopedii, culegeri și baterii de teste, ghiduri pentru profesori și elevi etc.;
- **opțiuni**: *Curriculum-ul de limba și literatura română* permite soluții alternative la selectarea textelor literare și a materiilor lingvistice, pe care o vor realiza autorii de manuale și chiar profesorii. Deschiderea spre învățământul formativ are ca imperativ și formarea unui stil intelectual propriu de comunicare în educație, convergent libertății de interpretare a textelor literare și de realizare a actelor de vorbire orală și scrisă.

OBIECTIVELE-CADRU

Educația lingvistică și literară în liceu vizează atingerea următoarelor obiective-cadru:

- **Formarea continuă a culturii comunicării**, în raport cu planul funcțional al cunoașterii limbii române;
- **Formarea culturii literar-artistice**, prin receptarea și interpretarea operelor de referință ale literaturii române în contextul culturii naționale/universale;
- **Formarea și dezvoltarea motivațiilor și a atitudinilor, a gândirii critice**, prin interiorizarea valorilor literare/estetice/comunicative/culturale.

Obiectivele-cadru au un grad înalt de generalitate și de complexitate, ele se referă la formarea unor competențe de comunicare, care urmează a fi dezvoltate pe parcursul celor trei ani de liceu.

Formarea continuă a culturii comunicării vizează achiziționarea următoarelor competențe generale:

- aprofundarea prin extensiune sistematică a cunoașterii normelor și a înțelegerii mecanismelor de funcționare a limbii în diverse situații de comunicare;
- realizarea actului de comunicare orală și scrisă în funcție de rigorile logice, formale de construcție și în scopul dobândirii/constituirii unui stil individual;
- redactarea unor texte nonliterare și literare, diverse ca particularități de compoziție și stil;
- dezvoltarea abilităților de documentare și procesare a informației/noțiunilor științifice în realizarea orală și scrisă a subiectelor de limbă și literatură română.

Formarea culturii literar-artistice vizează achiziționarea următoarelor competențe generale:

- lectura și comentarea unor opere de referință din literatura națională și cea universală;
- interpretarea unui text literar din perspectiva valențelor poetice, a particularităților de gen, specie, curent literar;
- identificarea unor interferențe, locuri comune dintre diverse texte literare, dintre fenomene literare și alte genuri de artă;
- dezvoltarea gândirii critice;
- cultivarea gustului estetic pentru literatura de valoare.

Formarea și dezvoltarea motivațiilor și a atitudinilor are în vedere:

- conștientizarea apartenenței la o cultură națională modernă în contextul celei universale prin motivația intrinsecă de însușire a valorilor limbii și literaturii române;
- conturarea unui univers afectiv și atitudinal manifestat prin receptarea valorilor de limbă și literatură;
- cultivarea necesității interioare de deschidere spre multi- și interculturalitate;
- manifestarea toleranței, a echității de gen și a șanselor egale.

OBIECTIVELE DE REFERINȚĂ

Obiectivele de referință derivă din obiectivele-cadru și din competențele generale. Ele sînt prezentate pe clase și sînt structurate în ansambluri de cunoștințe, capacități și atitudini, ce urmează a fi achiziționate de elevi pe parcursul unui an de învățămînt.

ATITUDINALE (pentru clasele a X-a, a XI-a, a XII-a):

- să manifeste respect față de interlocutori și interes pentru actul de comunicare;
- să pledeze motivat pentru norma limbii literare, utilizînd mijloace de comunicare adecvate circumstanțelor;
- să conștientizeze valoarea abilităților de comunicare scrisă și orală în procesul integrării sociale;
- să participe la discutarea diverselor opinii, susținînd un punct de vedere propriu;
- să-și interiorizeze/exteriorizeze starea afectivă postlectorală;
- să adere la opțiunea pentru necesitatea lecturii în formarea propriei personalități;
- să manifeste interes pentru valorile artistice ale literaturii naționale și universale.

CLASA A X-A

COGNITIVE. Elevul va cunoaște:

- noțiunile de limbă (naturală, populară, literară), limbaj (uzual, standard, solemn), stil;
- calitățile stilistice distincte ale vocabularului angajat în comunicare;
- tipologia sensurilor cuvântului în contexte comunicative;
- noțiunea de literatură ca una din modalitățile de cunoaștere a lumii, în raport cu noțiunile altor forme de cunoaștere;
- opere de referință ale literaturii române;
- noțiunile de teorie literară necesare demersului interpretativ al unui text literar: *elemente de structură, subiect, fabulă, cronotop, temă, motiv, leitmotiv, personaj, procedee de caracterizare, modalități narrative, eu liric, figuri de stil, speciile principale ale genurilor literare*;
- componenții intonației, caracteristici pentru lectura textului, în funcție de gen, specie, aspect grafic;
- particularitățile definitorii ale genurilor literare;
- tipologia etică, estetică a personajelor literare;
- modalitățile/procedeele de caracterizare a personajelor.

FORMATIVE. Elevul va fi capabil:

- să vorbească corect, fluent și expresiv în limba română, adaptându-se la diverse contexte de comunicare;
- să opteze motivat pentru anumite forme gramaticale în comunicarea proprie;
- să comenteze resursele stilistice ale lexicului unui text literar;
- să exploateze, în textul scris și oral, valorile stilistice ale vocabularului;
- să valorifice potențialul expresiv al elementelor de fonetică, gramatică și grafie într-un text;
- să aplice regulile ortografice și de punctuație și să comenteze punctogramele atestate într-un text;
- să construiască argumente valabile;
- să elaboreze compoziții literare (*rezumatul, comentariul de text, descrierea, compunerea de caracterizare a personajului, paralela, sinteza, eseul poetic/literar/metaliterar, recenzia, raționamentul critic*) și de funcționalitate socială (*cererea, procura, CV-ul, procesul-verbal, avizul, telegrama etc.*);
- să aplice noțiunile de teorie literară la interpretarea unui fragment/text literar;
- să comenteze un fragment/text literar la prima vedere;
- să includă personajul literar într-o tipologie și să estimeze semnificația lui;
- să interpreteze varietatea modalităților/procedeele de caracterizare a personajelor;

- să disocieze ideile unui text literar/metaliterar, de graniță, rezumînd mesajul global;
- să realizeze lectura unui text literar în funcție de registrul lui stilistic;
- să rostească/nareze un text literar, asumîndu-și rolul eului liric/naratorului/unui personaj;
- să comenteze, din perspectiva propriilor așteptări, valențele unui text poetic, epic, dramatic.

CLASA A XI-A

COGNITIVE. Elevul va cunoaște:

- noțiunile de axă lexicală a textului, cîmp lexical;
- valorile expresive ale părților de vorbire și ale punctuației;
- noțiunea de stilistică și relațiile sale cu problematica complexă a cultivării limbii;
- noțiunile de folclor, literatură populară cultă, curent cultural și literar;
- elementele constitutive ale situațiilor de comunicare (verbale, nonverbale, paraverbale);
- particularitățile dominante ale ideologiei și esteticii curentelor culturale și literare definitorii pentru literatura română: *umanismul, iluminismul, neoclasicismul, romantismul, realismul, naturalismul, sămănătorismul, poporanismul, simbolismul, expresionismul, existențialismul, avangardismul, postmodernismul*;
- autori și opere de referință pentru fiecare curent manifestat în literatura română;
- structurile stilistice distinctive ale textelor ce aparțin diverselor curente culturale și literare.

FORMATIVE. Elevul va fi capabil:

- să identifice axa lexicală a unui text lecturat, particularitățile relaționale ale unităților de vocabular constitutive;
- să explice resursele stilistice ale vocabularului din perspectiva curentului literar în care se poate încadra textul;
- să efectueze analiza semiotică a unităților de vocabular și a textului;
- să utilizeze motivat, în textele elaborate, unități frazeologice, paremiologice, citate;
- să modeleze acte comunicative cu parametrii propuși;
- să estimeze, prin argumente, diverse situații de comunicare din textele literare lecturate;

- să redacteze un text nonliterar în conformitate cu parametrii logici ai structurii;
- să distingă particularități evolutive ale procesului literar național în plan dia-cronic;
- să comenteze un text literar la prima vedere, distingând valoarea structurilor stilistice ce determină raportarea la curentul literar pe care-l reprezintă;
- să pledeze argumentat pentru încadrarea creației unui scriitor într-o formulă estetică adecvată;
- să identifice/comenteze locuri comune (teme, motive, figuri de stil, stări de spirit, personaje) în două-trei texte literare din același curent literar;
- să decodeze sensurile figurative ale textului lecturat/interpretat din perspectiva curentului în care se încadrează;
- să interpreteze rolul unor valori interculturale, atestate în textele studiate, în formarea propriei personalități.

CLASA A XII-A

COGNITIVE. Elevul va cunoaște:

- originea și etapele evoluției limbii române literare, procesele active de îmbogățire a vocabularului;
- noțiunea de *normă literară*;
- date, informații despre aportul scriitorilor la procesul de constituire și dezvoltare a limbii române literare;
- elemente/structuri caracteristice stilului creației unui scriitor;
- rigorile/norme de redactare a unor texte metaliterare (*sinteză, caracterizare generală, teză, conspect rezumativ de idei, recenzie, interviu, cronică*);
- noțiunile de *istorie a literaturii, teorie a literaturii, critică literară, univers al creației, univers poetic, moștenire literară, context, perioadă, mișcare literară*;
- particularitățile distincte ale perioadelor literare definitorii pentru literatura română (veche, premodernă, modernă, contemporană, postmodernă);
- opere de referință ale scriitorilor propuși pentru studiere monografică.

FORMATIVE. Elevul va fi capabil:

- să distingă/prezinte etapele evoluției limbii literare și a procesului literar național;
- să explice rolul/eficiența proceselor active de îmbogățire a vocabularului limbii române în funcție de obiectivul situației de comunicare sau tipul/mesajul textului comentat;
- să interpreteze semnificația nivelurilor limbii (fonetic, lexical, gramatical) într-un text literar/nonliterar;

- să efectueze analiza lingvostilistică complexă a fragmentului/textului literar;
- să elaboreze și să prezinte oral un discurs persuasiv/opinabil, texte metaliterare (*comunicări, teze, referate, rezumate*);
- să construiască și să susțină un interviu;
- să prezinte sintetic particularitățile creației unui scriitor studiat în raport cu perioada pe care o reprezintă;
- să compare texte din creația aceluiași scriitor, evidențiind similitudini și deosebiri;
- să încadreze un text în universul creației scriitorului studiat;
- să ierarhizeze, conform unor principii proprii sau opinii ale istoricilor literari, opere din creația unui scriitor/unor scriitori;
- să motiveze opțiunea proprie asupra valorii unor texte/scriitori preferați.

CONȚINUTURI RECOMANDATE

CLASA A X-A

EDUCAȚIA LINGVISTICĂ

Studiul limbii române în clasa a X-a se va orienta spre atingerea obiectivelor prin analiza lingvistică a diferitelor tipuri de texte literare și nonliterare. Analiza se va face în baza unor fragmente elocvente din textele studiate, antrenându-se în discuție aspecte lexicale, gramaticale, stilistice, grafice.

Activitățile didactice de studiere a limbii române se vor sprijini pe cunoștințele elevilor obținute anterior, dar, în liceu, vor avea caracter orientativ: nu doar constatarea, menționarea unui fenomen atestat în limba română, ci descrierea faptului de limbă în diverse texte și reflectarea lui în dicționarele lingvistice și enciclopedice vor constitui o parte din spectrul obiectivelor operaționale, pe care și le va formula profesorul, derivate din obiectivele de referință.

Lexic:

Vocabularul. Structura vocabularului (actualizare).

Lexicul operei literare.

Procese semantice în limbă, dinamica lor.

Manifestarea proceselor semantice în textul artistic.

Tipologia sensurilor cuvântului. Sensul permanent/ocazional, sensul liber și sensul legat.

Gramatică:

Cuvintele în sistemul gramatical al limbii. Forme și sensuri gramaticale.

Normele ortografice și punctuaționale ale limbii române (actualizare).

Ortografia și ortoepia românească (generalizare).

Principii ortografice. Ortografia numelor proprii (actualizare).

Dicționarul ortografic – operă lingvistică și rezultat al evoluției unei limbi. Modificări în ortografia limbii române: DOOM – 2005. Inventarul semnelor ortografice aplicate în limba română. (actualizare).*

Stilistică:

Limba română și stilurile ei funcționale (actualizare).

Particularitățile de limbaj (conotative) ale stilului literaturii artistice.

Expresivitatea/resursele stilistice ale vocabularului.

Perspectivile transferului de sens în limba vie/comunicarea cotidiană.

Compunerea de utilitate socială. Cererea. Cv-ul. Procesul-verbal.

Procura. Avizul.

Correspondența. Telegrama.

Stilistica grafiei. Aspectul grafic al textului. Aranjarea textului în pagină.

Redactarea/corectarea textului propriu. Modalități de corelare a elementelor unui text.

Cultura comunicării:

Tipologia greșelilor de stil (actualizare).

Carențe de stil: Obscuritatea. Nonsensul. Paradoxul. Echivocul. Pleonasmul.

Tautologia. Prolixitatea. Digresiunea. Anacolutul. Emfaza. Simplismul. Vulgaritatea. Cacofonia.

Modalități de evitare a lor.

Surse lexicografice de documentare pentru evitarea greșelilor de exprimare: dicționarele explicative, de locuțiuni și expresii, de echivalente, de greșeli, de dificultăți, de sinonime, de pleonasme, de paronime etc.

EDUCAȚIA LITERAR-ARTISTICĂ

Curriculum-ul de LLR pentru clasa a X-a propune studiul unor texte literare în baza cărora se vor achiziționa cunoștințele teoretice necesare demersului interpretativ al operei.

Conținuturile educaționale de literatura română, axate pe noțiunile de teorie literară, identificate în operă, vor fi orientate spre realizarea obiectivelor-cadru și de referință.

Nu se va insista asupra unor teoretizări prea largi, ci se va urmări, cu prioritate, studiul textelor prin abordarea elementelor de teorie a literaturii menite să faciliteze receptarea și interpretarea operei literare.

Coordonata didactică – Cititorul și opera

I. Literatura și comunicarea.

- Literatura – dimensiune culturală.
- Literatura – formă de cunoaștere.
- Literatura – artă a cuvântului.
- Cititorul – receptor și interpret al literaturii/operei.

II. Opera literară și comunicarea literară: lectură, structură, compoziție, interpretare.

- Textul literar și lectura ca ipoteză esențială a receptării.
- Rezumatul oral și scris al textului citit.
- Elemente de structură a textului poetic/narativ/dramatic și comprehensiunea mesajului.
- Elemente esențiale ale compoziției operei literare. Moduri de expunere.
- Subiectul operei literare (actualizare).
- Comunicarea/realizarea subiectului:

fabulație – subiect/narațiune – povestire (discurs) – istorie (diegează). Cronotopul. Modalități de expunere a momentelor subiectului. Intriga și conflictul.

- Motivul, laitmotivul, tema operei literare (actualizare). Motive și teme comune (de circulație) în literatura română și universală.
- Interpretarea/lectura avizată a textului literar. Explicarea sensului în enunțuri (răspunsuri scurte). Construirea argumentului/a argumentării. Producerea unui text interpretativ.

III. Genurile literare și receptarea operei.

Particularitățile de gen și înțelegerea, valorizarea operei literare.

– Genul liric:

- Caracteristicile liricului (actualizare).
- Lirica populară: specii și motive dominante. Poezia ritualică (actualizare). Doina și cântecul popular.
- Poezia cultă: diversitatea speciilor și a motivelor. Oda. Pastelul. Idila (actualizare). Elegia și meditația.
- Eul liric: definirea și ipostazierea.
- Particularități de versificație: rimă, ritm, strofa (actualizare). Versul clasic, versul alb, versul liber.
- Limbajul și expresivitatea textului poetic.
- Specificul lecturii/rostirii unei poezii (arta lecturii).

Tipuri de compoziții școlare:

- Comentariul poeziei.
- Eseul poetic.

– Genul epic:

- Caracteristicile epicului (actualizare).
- Narațiune – narator – naratar – personaj – timp – spațiu.
- Epica populară: speciile, temele dominante.
 - Fuziunea epicului cu liricului: *Balada* (actualizare);
 - Povestea, basmul. Modalități de expunere în basm;
 - Particularitățile eroului/personajului de basm;
 - Oralitatea limbajului/narațiunii.

Tipuri de compoziții școlare:

- Compunerea-raționament;
- Compunerea-narațiune.
- Proza cultă. Caracterizarea speciilor.
 - Basmul cult (actualizare).
 - Schița, povestirea, nuvela (actualizare). Nuvela fantastică/filosofică.
 - Romanul: definiție și tipologii.
 - Statutul autorului – naratorului – personajului în romanul mitic, obiectiv, social, psihologic, autobiografic etc.
 - Particularitățile artei narative (structuri și instanțe narative) în roman.
*Tehnici narative.
 - Tipuri de personaje. Modalități/procedee de caracterizare.
 - Specificul lecturii unui text epic (Arta lecturii).

Tipuri de compoziții școlare:

- Compunerea de caracterizare a personajului;
- Paralela;
- Sinteza;
- Descrierea.
- **Genul dramatic:**
 - Caracteristici.
 - Speciile. Tragedia, drama, comedia – caracterizare generală.
 - Specificul operei dramatice, statutul personajului.
 - Drama. Particularități. Rolul intrigii.
 - Monologul și dialogul.
 - Comedia. Ironia și formele comicului.
 - Receptarea operei dramatice.
 - Opera dramatică în reprezentarea scenică.

Tipuri de compoziții școlare:

- Recenzia teatrală;
- Cronica teatrală (familiarizare).

CLASA A XI-A EDUCAȚIA LINGVISTICĂ

În clasa a XI-a, educația lingvistică se va axa pe texte artistice, publicistice și de utilitate socială, urmărindu-se descifrarea diferitelor aspecte de structurare, organizare a lor. Paralel cu lexicul textelor, se vor aborda probleme de stilistică și gramatică. O atenție mai mare se va acorda modalității individuale de exprimare.

Lexic:

Cuvântul și contextul (actualizare). Categoriile semantice (actualizare). Integritatea lexicală a textului.
Semiotica textului literar și lexicul acestuia.

Axa lexicală și câmpurile lingvistice: semantic, derivativ, noțional. Seriile derivative în textul artistic.

Specificul lexical al descrierilor, al narațiunilor, al dialogurilor.

Expresiile frazeologice. Expresii autohtone, internaționale, intraductibile.

Gramatică:

Morfosintaxa părților de vorbire (actualizare).

Coerența gramaticală a textului.

Specificul gramatical al diverselor tipuri de comunicare: descriere, narațiune, dialog.

Modalități de legătură în text a enunțurilor finite: conexiuni logice, intonaționale, joncționale; uzul unor serii de sinonime, pronume, adverbe deictice, reprize și anticipări.

Fonetică:

Valorile stilistice ale nivelului fonetic într-un text literar (actualizare).

Punctuația și intonația: dependență reciprocă.

Sistemul constituenților intonației.

Valorile expresive ale punctuației în textul liric, epic, dramatic. Licența poetică.

Comunicarea paralingvistică. Verbal – nonverbal – paraverbal în comunicarea literară.

Stilistică:

Stilul individual al scriitorului.

Discursul repetat: citatul, proverbul, frazeologismul în text.

Cultura comunicării:

Coerența și conexiunea elementelor în construirea și redactarea unui text.

Formarea stilului intelectual personal.

Abateri calitative și cantitative în textul propriu. Marca stilistică.

Detectarea și redactarea curențelor de stil. Surse lexicografice de documentare în alegerea expresiei corecte: dicționarele enciclopedice, de îmbinări, de neologisme, de epitețe, de metafore, ortografice. Utilizarea dicționarelor bilingve la traducerea textului.

EDUCAȚIA LITERAR-ARTISTICĂ

În clasa a XI-a conținuturile educației literare vizează procesul evolutiv al literaturii române ca fenomen estetic, ce se sincronizează cu literatura universală grație celor mai reprezentative curente culturale și literare.

Elevii vor putea înțelege și urmări specificul devenirii valorice în timp a literaturii române, angajînd și interpretînd texte de referință pentru fiecare curent cultural și literar ce s-a manifestat în literatura română. În felul acesta, se va atinge și scopul înțelegerii de către elevi a variabilității operelor în raport cu anumite formule estetice ale timpului. Astfel, pe baza textelor artistice încadrate în curente literare, elevii vor fi antrenați în activitatea de receptare și interpretare a valorilor spirituale general-umane.

Coordonata didactică – Cititorul și contextul istoric — cultural — estetic

I. Literatura – fenomen în evoluție.

- Tradiție – inovație, condiție sine qua non a continuității literare.
- Miturile – resurse fundamentale ale literaturii.
- Literatura în istoria umanității: tradiționalismul și modernismul (familiarizare).
- Curente culturale și literare: noțiuni, caracterizare generală.
- Curentul literar și particularitățile genului și ale speciilor.

II. Curentul cultural și schimbarea mentalității umane.

- **Umanismul: caracteristici și reprezentanți.**
 - Renașterea europeană și umanismul românesc: trăsături comune și distincte.
 - Idealuri umane în textele istoriografiei românești: libertate, moralitate, statornicie, continuitate, universalitate.
 - Momente și personalități ale literaturii umaniste românești.
- **Iluminismul: particularități generale și naționale.**
 - Secolul luminilor: racordări ale culturii naționale la cultura europeană (prezentare generală).
 - Idealurile iluminismului (familiarizare).

III. Curente literare tradiționale.

- Elemente de **neoclasicism și baroc** în literatura română – semne de racordare la literatura europeană (caracterizare generală).
- **Clasicism și neoclasicism**: definiție și caracteristici, genuri, specii. Prezența elementelor neoclasiciste în literatura română.

IV. Curente literare moderne.

- **Romantismul**: periodizare, caracteristici, reprezentanți.
 - Particularitățile romantismului românesc: de la pașoptism la junimism. Autori și opere de referință.
 - Genuri, specii funcționale.
 - Motive și mărci stilistice definitorii. Eul liric și personajul romantic.
 - Filonul romantic în literatura contemporană.
- **Realismul**: autori și opere de referință din literatura universală.
 - Definirea și caracteristicile curentului.

- Afirmarea și specificul realismului în literatura română.
- Reprezentanți și opere de valoare.
- Romanul realist: autori și opere relevante. Dimensiuni istorice, sociale, psihologice și postmoderniste ale discursului românesc.

V. Curente literare moderniste.

- Literatura din secolul al XX-lea: polifonia curentelor literare (familiarizare).
- Elemente ale naturalismului în literatura română.
- Particularitățile simbolismului românesc.
- Manifestări expresioniste în creația scriitorilor români.
- Modernism, tradiționalism, avangardism în literatura română.
- Particularitățile prozei existențialiste românești.
- Neomodernismul și postmodernismul: particularități distincte.
- Fuziunea, estomparea curentelor – particularitate a fenomenului literar contemporan.

CLASA A XII-A EDUCAȚIA LINGVISTICĂ

În continuarea proceselor și a aspectelor diacronice abordate, studiul limbii va include și câteva subiecte generale de istorie a limbii române (etapele de evoluție, contribuția scriitorilor la constituirea normei literare); același aspect se va relua și în cadrul unor teme de lexicologie, cum este atestarea și definirea neologismelor; procesul complex al constituirii vocabularului; sistemele terminologice în lexicul românesc etc.

Educația lingvistică în clasa a XII-a va definiția crearea unei viziuni de ansamblu asupra limbii române ca idiom, constituit și utilizat de secole, idiom în care s-au scris și în care s-au tradus opere literare și științifice.

Aspectele aplicative – de elaborare și lansare orală a textelor scrise (comunicări, referate, rezumate, teze), dar și de definire a neologismelor, de analiză a posibilităților de exprimare în limbă a diferitelor idei – vizează pregătirea elevului de liceu pentru încadrare în viața cultural-spirituală (studiile universitare), dat fiind faptul că pentru marea majoritate a elevilor studiul limbii (programat și dirijat de profesor) se încheie aici.

Istoria limbii:

Originea limbii române (actualizare).

Limba națională și limba literară. Domenii de funcționare a limbii naționale și a limbii literare.

Etapele evoluției limbii literare.

Contribuția scriitorilor la constituirea limbii literare.

Lexic:

Procesul complex al constituirii vocabularului.

Căi și mijloace de completare a vocabularului limbii române moderne (actualizare).

Atestarea și definirea neologismelor în mass-media și în literatura artistică. Internaționalismele în lexicul românesc.

Descrierea lingvistică și enciclopedică a vocabularului.

Subsisteme terminologice în lexicul românesc. Radicale internaționale în sistemele terminologice.

Gramatică:

Interpretarea structurilor gramaticale. Ambiguități gramaticale în opera literară.

Stilistică:

Analiza stilistică și semiotică a textului.

Timpul și spațiul artistic (cronotopul).

Intertextul. Implicațiile lui artistice.

Utilizarea în scris a citatelor, aluziilor, referințelor, trimiterilor.

Redactarea textelor de diferite stiluri. Lansarea orală a textelor elaborate (comunicări, referate, rezumate, teze).

Cultura comunicării:

Limbaajul mass-media. Limbaajul informatic și al mediilor electronice. Clișeul verbal. Limbaajul tinerilor. Pătrunderea elementelor de jargon profesional în limba vorbită. Abrevierile.

Utilizarea dicționarelor electronice și a rețelei *Internet* pentru informare și documentare.

EDUCAȚIA LITERAR-ARTISTICĂ

În clasa a XII-a se propune o inițiere în critica și teoria literaturii prin prezentarea și studierea unor modele și a unor texte de referință din opera critică națională.

Se vor studia monografic (cu opere de referință, de regulă, diverse ca gen, specie, mesaj, atitudine, structură) câțiva autori (3-5) din literatura română.

Se va insista asupra unor aspecte diverse, care constituie opera artistică a unui autor, revenindu-se, într-un ansamblu (sinteză), la particularitățile de gen, specie, curent literar, la care se adaugă notele distincte ale personalității (individualității) autorului.

Coordonata didactică – Cititorul și universul creației scriitorului

I. Modulul: *Opera și știința filologică*

Teoria literară, istoria literară, critica literară și valorificarea creației scriitorilor. Prezentarea unor studii/lucrări de referință ale criticii literare. Rolul perioadei, etapei în constituirea universului creației unui scriitor. Eseul literar, filozofic etc.

II. Modulul: *Cititorul și personalitatea literară*

Aspecte recomandate pentru studiul monografic al operei unui scriitor:

- Particularitățile perioadei de afirmare a creației.
- Biografia și aspectele valorice ale personalității scriitorului.
- Universul artistic al creației (teme, genuri, specii, viziuni artistice).
- Opere de referință pentru individualitatea artistică a scriitorului studiat.
- Valențele artistice a 1-2 opere din perspectiva criticii literare.
- Comentariul analitic al propriilor lecturi.
- Exegeza/exegeți.

AUTORI ȘI TEXTE RECOMANDATE

Lista de autori și opere recomandate este extinsă și variată, dar deschisă, în scopul de a oferi mai multe posibilități de selectare a textelor pentru lectură și interpretare, și nu neapărat pentru o lectură integrală.

În procesul proiectării didactice și realizării sensului didactic propriu-zis, vor fi selectate 3-5 texte literare din 2-3 autori, urmărind ilustrarea adecvată a secvențelor de conținut.

Recomandăm ca alegerea textelor să fie făcută conform criteriului accesibilității și resurselor educaționale în funcție de obiectivele de referință în procesul de predare/învățare, excluzând repetarea textelor, de la clasă la clasă, cu excepția actualizării unora.

Lista recomandată poate fi completată cu opere la opțiunea elevilor și profesorilor.

CLASA A X-A

I. Genul liric

1. Cîntece populare – 1-2 texte.
2. Doine – 1-2 texte.
3. Dosoftei – *Psalmul 46*.
4. V. Alecsandri – *Pasteluri: Miezul iernii; Malul Siretului; Rodica* etc.
5. B.P. Hasdeu – *Versul; Adevăratul poet* etc.
6. M. Eminescu — *Epigonii; La steaua; Sînt ani la mijloc; Gazel; Glossă; Pe lângă plopii fără soț; Lacul; Scrisoarea II; Scrisoarea III* etc.
7. Al. Macedonski – *Rondelul rozelor ce mor; Rondelul meu* etc.
8. Al. Mateevici – *Limba noastră; Cîntecul zorilor; Cîntec de leagăn; Basarabenilor* etc.
9. G. Coșbuc – *Mama; Vara; Doina* etc.
10. L. Blaga – *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii; Izvorul nopții; Elegie; Psalm* etc.

11. T. Arghezi – *Testament; Creion; Psalm* etc.
12. V. Voiculescu – *Sonete (1-2 texte)* etc.
13. A. Robot – *Prefață; Somnul singurătății; Apocalips terestru* etc.
14. P. Mihnea – *Stogul; Ție, muzică* etc.
15. A. Lupan – *Legea găzduirii; Mea culpa; Tainul încrederii* etc.
16. L. Deleanu – *Nocturnă; Cît să fie ora* etc.
17. G. Meniuc – *Metafore; Colindul cerbului* etc.
18. P. Zadnipru – *Luminile cîmpiei; Gustul pînii; Mă caut; Moldovenii; Băieții veniți de la țară* etc.
19. P. Boțu – *Vreme – timp; Cuvîntul meu și-al frunzelor; În cuvînt* etc.
20. A. Cibotaru – *Trece; Salcîmii* etc.
21. Gr. Vieru – *Harpa; Ars poetica; Mica baladă; Litanii pentru orgă* etc.
22. D. Matcovschi – *Doina; La masa tăcerii; Un cîntec de iubire* etc.
23. L. Damian – *Aratul pe hîrtie; Un mod de a fi; Melcul* etc.
24. N. Dabija – *Zugravul anonim; Pasărea Fenix; Balada; Doina noastră; Bocet pentru Meșterul Manole* etc.
25. N. Stănescu – *Imn; Elegii (un text); Poezie; Cîntec* etc.
26. A. Blandiana – *Cîntec; Elegie* etc.
27. I. Hadîrcă – *Poetul și graiul; Lumina; Cetățile albe; Sonet pascal; Sonet în urcuș* etc.
28. I. Vatamanu – *Citește-mi; Plutesc în ochii mei planete* etc.
29. V. Romanciuc – *Patria, cuvîntul; De parcă te ascultă Eminescu* etc.
30. L. Lari – *Scoica solară; Doina* etc.
31. A. Suceveanu – *Colind; Tristețea ta* etc.
32. E. Galaicu-Păun – *Mîna care ține cartea; Pieta (Iedera pe cruce)* etc.
33. L. Dimov – *Rondelul rondelurilor; Poema odăilor* etc.
34. M. Ivănescu – *Animale heraldice; Înserare de amiază* etc.
35. E. Brumaru – *Balada crinilor care și-au scris frumos* etc.
36. M. Sorescu – *Simetrie, Capriciu, La Lilieci* etc.
37. Ș. Foarță – *Balada baionetei din Bayonne* etc.
38. A. Codru – *Piatră de citire; Și va fi atît de simplu* etc.
39. I. Nechit – *Haina de sărbătoare a tristeții* etc.

II. Genul epic:

1. I. Neculce – *O samă de cuvinte (1-2 legende)* etc.
2. P. Ispirescu – *Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte* etc.
3. C. Negruzzi – *Alexandru Lăpușneanul; Rețetă; Limînărică* etc.
4. V. Alecsandri – *Balta Albă; Istoria unui galbăn* etc.
5. A. Russo – *Piatra teiului; Amintiri* etc.
6. I. Slavici – *Budulea Taichii; Gura satului* etc.
7. I. Creangă – *Povestea lui Harap-Alb* etc.
8. I.L. Caragiale – *Kir Ianulea; Cănuță, om sucit; Amicii* etc.

9. M. Sadoveanu – *Hanu' Ancuței (fragment); Baltagul; Frații Jderi (fragment)* etc.
10. G. Călinescu – *Enigma Otiliei* etc.
11. L. Rebreanu – *Ion; Pădurea spînzuraților* etc.
12. M. Preda – *Moromeții* etc.
13. A. Busuioc – *Singur în fața dragostei; Spune-mi Gioni; D-ale vînătorii* etc.
14. M. Caragiale – *Craii de Curtea-Veche* etc.
15. V. Vasilache – *Elegie pentru Ana-Maria* etc.
16. V. Beșleagă – *Zbor frînt* etc.
17. I. Druță – *Ultima lună de toamnă; Sania; Frunze de dor* etc.
18. N. Vieru – *Băiatul cu un trandafir pentru mama; Acasă* etc.
19. I. Mînescu – *Leul pe care mi l-a dăruit Hemingway* etc.
20. Șt. A. Doinaș – *Mistrețul cu colți de argint; Trandafirul negru* etc.
21. N. Popa – *Cubul de zahăr; Păsări mergînd pe jos* etc.
22. S. Saka – *Vămile; Mara* etc.
23. P. Goma – *Din calidor* etc.
24. V. Ioviță – *Sirena; Un hectar de umbră pentru Sahara; Dans în trei* etc.

III. Genul dramatic:

1. V. Alecsandri – *Chirița în voiaj; Barbu Lăutaru; Fîntîna Blanduziei* etc.
2. B.P. Hasdeu – *Răzvan și Vidra* etc.
3. I.L. Caragiale – *D'ale carnavalului; O scrisoare pierdută* etc.
4. L. Blaga – *Avram Iancu; Anton Pann* etc.
5. I. Druță – *Doina; Frumos și sfînt* etc.
6. M. Sorescu – *Iona; Răceala* etc.
7. D. Matcovschi – *Tata; Bastarzii* etc.
8. Val. Butnaru – *Cum Eclesiastul discută cu Proverbele* etc.
9. D. Crudu – *Salvați Bostonul; Alegerea lui Alexandru Șuțo; O chemare la Roma; Parisul* etc.
10. E. Ionesco – *Englezește fără profesor; Cîntăreața cheală; Rinocerii; Regele moare* etc.
11. A. Busuioc – *Radu Ștefan, întîiul și ultimul* etc.
12. M. Vișniec – *Angajare de clown; Negustorul de timp; Teatrul descompus* etc.
13. C. Sobietzky-Mînescu – *Terasa Zgîrîie-Nori* etc.

CLASA A XI-A

I. Mituri, Umanismul:

1. Miorița; Monastirea Argeșului etc.
2. Gr. Ureche – *Letopisețul Țării Moldovei*.
3. *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie (fragment)*.
4. M. Costin – *Letopisețul Țării Moldovei (fragment)*; *De neamul moldovenilor (fragment)*.
5. Dosoftei – *Psalmul 136*.
6. I. Neculce – *Letopisețul Țării Moldovei (fragment)*.
7. D. Cantemir – *Descrierea Moldovei (fragment)*; *Istoria ieroglifică (fragment) etc.*
8. Gh. Asachi – *Dochia și Traian etc.*

II. Clasicismul, Iluminismul:

1. Gh. Asachi – *Prolog. La patrie; Elegie scrisă pe ținterimul unui sat (fragment)*; *La moldoveni*; *Lacul Ovidiu etc.*
2. I. Budai Deleanu – *Țiganiada (fragment) etc.*
3. C. Stamati – *Neneaca, cuconașul ei și dascălul*; *Omul și cugetul etc.*
4. Gr. Alexandrescu – *Anul 1840; Epistolă către Voltaire; Satiră. Duhului meu etc.* *Fabule: Căinele și cățelul; Boul și vițelul etc.*
5. Al. Donici – *Doi căini; Antereul lui Arvinte etc.*

III. Romantismul:

1. I. Heliade-Rădulescu — *Zburătorul etc.*
2. Gr. Alexandrescu – *Umbra lui Mircea. La Cozia etc.*
3. C. Negruzzi – *O alergare de cai; Zoe etc.*
4. V. Alecsandri – *Legenda ciocârliei; Dan, căpitan de plai; Dumbrava Roșie; Despot-Vodă etc.*
5. A. Russo – *Stînca Corbului etc.*
6. D. Bolintineanu – *Muma lui Ștefan cel Mare; Daniil Sihastru etc.*
7. M. Kogălniceanu – *Introducere la „Dacia literară”*; *Fiziologia provincialului din Iași etc.*
8. V. Cârlova – *Inserarea; Ruinurile Târgoviștei etc.*
9. C. Boliac – *Cugetare etc.*
10. A. Hîjdău – *Domnia arnăutului etc.*
11. B. P. Hasdeu – *Nuvela: Micuța etc.* *Drama: Răzvan și Vidra etc.*
12. M. Eminescu – *Versuri: Dorința; Floare-albastră; Sara pe deal; Revelere; Egiptul; Scrisoarea I; Luceaful etc.* *Nuvela: Cezara; Sărmanul Dionis etc.*

IV. Realismul, Sămănătorismul, Poporanismul:

1. I. Slavici – *Popa Tanda; Mara* etc.
2. I. L. Caragiale – *În vreme de război* etc.
3. I. Creangă – *Amintiri din copilărie; Moș Nichifor Coșcariul* etc.
4. G. Coșbuc – *Nunta Zamfirei; Moartea lui Gelu; Trei, Doamne, și toți trei* etc.
5. Al. Mateevici – *Eu cânt; Țara; Tăranii* etc.
6. O. Goga – *Noi; Oltul; Plugarii; Bătrâni* etc.
7. B. Ștefănescu-Delavrancea – *Apus de soare* etc.
8. L. Rebreanu – *Ion; Ciuleandra; Răscoala* etc.
9. C. Stere – *În preajma revoluției (fragment)* etc.
10. M. Sadovenau – *Nicoară Potcoavă; Zodia Cancerului* etc.
11. M. Preda – *Cel mai iubit dintre pămînteni* etc.
12. I. Druță – *Samariteanca; Problema vieții* etc.
13. A. Buzura – *Vocile nopții* etc.
14. N. Esinencu – *Copacul care ne unește; Doc* etc.
15. N. Vieru – *Inele de iarbă* etc.

V. Curente moderniste, postmoderniste:

1. I.L. Caragiale – *O făclie de Paște; La hanul lui Mînjoală* etc.
2. B. Ștefănescu-Delavrancea – *Hagi-Tudose; Trubadurul* etc.
3. Al. Macedonski – *Rondeluri (1-2 texte)* etc.
4. L. Blaga – *Liniște; Paradis în destrămare; Lumină; Zamolxe* etc.
5. C. Petrescu – *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război; Patul lui Procust* etc.
6. T. Arghezi – *Psalmi; Flori de mucegai* etc.
7. G. Bacovia – *Plumb; Lacustră; Decor; Nervi de primăvară; Nevroză; Monocord* etc.
8. M. Eliade – *La țigânci; Maitreyi* etc.
9. N. Stănescu – *Leoaică tînără, iubirea; Evocare; Adolescenți pe mare; Cîntec de primăvară; Lecția de zbor* etc.
10. A. Blandiana – *Ochiul închis; Rugăciune; Vinătoare* etc.
11. V. Vasilache – *Povestea cu cocoșul roșu* etc.
12. E. Galaicu-Păun – *Gesturi; Legătura de sînge; Am îmbrățișat o poetică* etc.
13. I. Hadîrcă – *Cetățile albe; Țară de viori* etc.
14. N. Dabija – *Ochiul al treilea; Croniciarii; Dreptul la eroare; Șansa* etc.
15. M. Cărtărescu – *Levantul; O seară la operă; Geneză; Ciocnirea* etc.
16. I. Mălăncioiu – *Pasărea tăiată; Boul jupuit* etc.
17. N. Popa – *Nimic nou; Locul unde; Acasă* etc.
18. A. Suceveanu – *Mașina apocaliptică; Poemul de trecere; Secunda care sînt eu* etc.
19. Vs. Ciornei – *Acuarela; Toamna; Învierea* etc.
20. V. Gîrneț – *Semn de carte; Peisaj; Stare secundă* etc.

21. Gr. Chiper – *Nu are răgaz clătinarea trestiiilor; Abia tangibilul; Am văzut etc.*
22. A. Cristi – *Lumină insuportabilă; Aproape uitat, aproape senin etc.*
23. D. Crudu – *Versuri: Călătoresc; Undeva unde; Fericire etc.* Proză: *Bătrîna și fata; Urmele tale nu duc la tine etc.*
24. H. Papadat-Bengescu – *Concert din muzică de Bach.*
25. I. Barbu – *Joc secund; Timbru; Uvendenrode; Oul dogmatic etc.*
26. V. Beșleagă – *Zbor frînt.*
27. M. Nedelciu – *Tratament fabulatoriu; Povestirea eludată; O căutare în zăpadă; O zi ca o proză scurtă etc.*
28. I. Groșan – *O sută de ani de zile la porțile Orientului; Caravana cinematografică etc.*
29. G. Crăciun – *Frumoasa fără corp; Pupa russa etc.*
30. I. Mureșan – *Izgonirea din poezie; Înălțarea la cer etc.*
31. F. Iaru – *Fiul risipitor; Pasivul absent etc.*
32. A. Mușina – *Budila-Express etc.*
33. Gh. Nicu – *Uzuctuar; Am venit și-n seara aceea la raport etc.*
34. L. Butnaru – *Poem din ziua în care s-a scumpit sarea; Diogene etc.*
35. N. Leahu – *(Pre) facerea; A etc.*

CLASA A XII-A

Vor fi prezentați monografic 3-5 autori, eventual, din lista propusă și care poate fi completată cu autori și opere la opțiunea elevilor și a cadrelor didactice.

Se va pune accent pe interpretarea, din diverse perspective, a textului literar, care, ca și unitate de conținut, va fi mult mai voluminos în raport cu textele selectate pentru analiză în clasele anterioare.

I. Material pentru valorificarea modulului *Opera și știința filologică* în raport cu aspectele pe care profesorul și le alege pentru discuții la clasă:

1. G. Ibrăileanu, *Creații și analiză etc.*
2. E. Lovinescu, *Epica de analiză psihologică; Creația obiectivă etc.*
3. T. Vianu, *Dubla intenție a limbajului și problema stilului etc.*
4. V. Coroban, *Notă despre comic în „Don Quijote”; Romanul moldovenesc contemporan etc.*
5. G. Meniuc, *Imaginea în artă; Cheile artei etc.*
6. H. Corbu, *Constantin Stere și timpul său etc.*
7. E. Botezatu, *Ultimul Meniuc; Cheile artei etc.*
8. M. Dolgan, *Grigore Vieru, adevărul etc.*
9. I. Ciocan, *Scriitori de ieri și de azi etc.*
10. C. Noica, *Introducere la dor; Eminescu și neființa; Raportul dintre generații etc.*

11. E. Simion, *Cultul clasicilor; Istoria literaturii române contemporane; Dimineața poezilor; Moartea lui Mercuțio* etc.
12. M. Cimpoi, *Cumpăna, simbol al centrării; Căderea în cerc; Esența ființei; Drumurile întrerupte ale romanului în Basarabia; Întoarcerea la izvoare* etc.
13. E. Lungu, *Spații și oglinzi (prefață la volumul Eseu și critică literară), Raftul cu himere* etc.
14. N. Manolescu, *Moral, psihologic, estetic; Arca lui Noe; Cititul și scrisul; Metamorfozele poeziei. Metamorfozele romanului; Poeți romantici* etc.
15. N. Leahu, *Poezia generației '80* etc.
16. Gh. Tohăneanu, *Dicționar de imagini pierdute* etc.
17. S. Dumistrăcel, *Pînă-n pînzele albe. Dicționar de expresii românești* etc.
18. E. Coșeriu, *Creația metaforică în limbaj* etc.
19. M. Avram, *Cuvintele limbii române între corect și incorect* etc.
20. *Enciclopedia limbii române.*
21. G. Crăciun, *Competiția continuă* etc.
22. Em. Galaicu-Păun, *Poezia de după poezie* etc.
23. G. Călinescu, *Principii de estetică* etc.

II. Material pentru valorificarea modulului *Cititorul și personalitatea literară* în raport cu aspectele pe care profesorul și le alege pentru discuții la clasă:

1. M. Eminescu – Versuri: *Numai poetul; Criticilor mei; Iambul; Odă. În metru antic; Melancolie; Sonete; Peste vîrfuri; Și dacă...; Dintre sute de catarge; De-or trece anii; De cîte ori, iubito; Iubind în taină; Din valurile vremii; Doina; Rugăciunea unui dac; Scrisorile (I, II, III); Luceafărul; Memento mori* etc. Nuvele: *Cezara; La aniversară; Sărmanul Dionis* etc. Romanul: *Geniu pustiu* etc.
2. I. Creangă – Proză didactică: *Păcală; Inul și cămeșa; Acul și barosul; Cinci pîini; Povestea unui om leneș; Popa Duhu* etc. Proză artistică: *Punguța cu doi bani; Dănilă Prepeleac; Povestea lui Stan Pățitul; Ivan Turbincă, Povestea lui Harap-Alb* etc. Nuvele: *Moș Ion Roată și Vodă Cuza; Moș Ion Roată și unirea; Moș Nichifor Coțcariul* etc. Povestire: *Amintiri din copilărie.*
3. I. L. Caragiale – Momente, schițe: *Moftangiii; Inspecțiune; O lacună; Căldură mare; Triumful talentului; Tren de plecare; Temă și variațiuni; La Peleş; Bacalaureat; Vizită* etc. Nuvele: *Două loturi; O făclie de Paște* etc. Dramaturgie: *O noapte furtunoasă; Conu Leonida față cu reacțiunea; O scrisoare pierdută; D'ale carnavalului; Năpasta* etc.
4. L. Blaga – Versuri: *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii, Gorunul, Dați-mi un trup voi, munților; Cîntecul spicelor; Biografie; Autoportret; Vreau să joc; Lumina raiului; Părinții; Veac* etc. Proză: *Hronicul și cîntecul vîrstelor (fragment); Luntrea lui Caron (fragment)* etc. Dramaturgie: *Zamolxe; Meșterul Manole; Cruciada copiilor* etc.

5. L. Rebreanu – Romanul: *Ion; Răscoala; Ciuleandra; Pădurea spînzuraților; Gorila; Adam și Eva* etc. Nuvele. Eseuri etc.
6. C. Petrescu – Eseuri: *Noua structură a romanului și opera lui Marcel Proust; Modalitatea estetică a teatrului* etc. Romane: *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război; Patul lui Procust* etc. Dramaturgie: *Jocul ielelor; Suflete tari; Act venețian; Mioara* etc. Versuri din ciclurile: *Ideea; Ciclul morții; Ciornă; Transcendentalia* etc.
7. N. Stănescu – Eseuri: *Cartea de citire (fragmente); Respirări (fragmente); Antimetafizica (fragmente)* etc. Poezia: *Leoaică tânără, iubirea; Emoție de toamnă; Cîntec de iarnă; Credo; Cîntec (ficțiunile adolescenței); Elegia întâia; Elegia a doua; Destin; Foame de cuvinte; Necuvintele; În dulcele stil clasic; Nod 19; Nod 26; Nod 33; Semn 21; Semn 22; Cîntec de primăvară; Stare; Cuvîntul; Laudă omului* etc.
8. Gr. Vieru – Versuri: *În limba ta; Formular; Autobiografică; Cuvîntul mama; Mamă, tu ești; Chipul tău, mamă; Făptura mamei; Nici o stea; A căzut cerul din ochii tăi; Tu ești un geniu; Cămășile; Un secol grăbit; Scrisoare din Basarabia; Ei; Litanii pentru orgă; Un cer de mîini; Harpa; Ars poetica; Despre fericire; Poeții; Sînt* etc. Confesiuni: *O istorie vie* etc. Maxime. Publicistică.
9. I. Druță – Nuvele: *Dor de oameni; Sania; Toiagul păstoriei; Ultima lună de toamnă; Samariteanca* etc. Romane: *Frunze de dor; Povara bunătății noastre; Biserica albă* etc. Dramaturgie: *Casa mare; Doina; Păsările tinereții noastre; Frumos și sfînt; Cervus divinus; Horia; Apostolul Pavel* etc. Eseuri: *Eminescu, poet național; Țara bărbaților frumoși; Pămîntul, apa și virgulele; La umbra cuvîntului* etc.
10. D. Matcovschi – Versuri: *Limba maternă; La masa tăcerii; Doina; Fior; Un cîntec de iubire; Întoarce-te, poete; Dor; Ziditorul; Murea pe scenă cineva; Moștenitorii; Țara dorului; Pasărea; Părinții; Eu am cîntat; Sfînt, cuvîntul; Cu limba noastră; Glosă în metru eminescian; Oameni; Basarabia* etc. Romane: *Toamna porumbeilor albi; Focul din vatră; Piesă pentru un teatru provincial* etc. Dramaturgie: *Tata; Pomul vieții; Abecedarul; Bastarzii* etc.
11. M. Sadoveanu – Nuvele și povestiri: *Hanu' Ancuței; Țara de dincolo de negură; Drumuri basarabene*. Romane: *Baltagul; Creanga de aur; Zodia Cancerului; Frații Jderi; Venea o moară pe Siret; Divanul persan* etc.
12. T. Arghezi – Plachetele de versuri: *Cuvinte potrivite; Icoane de lemn; Cartea cu jucării; Flori de mucegai; Una sută una poeme; Sîhuri peștițe*. Proză: *Subiecte*. Publicistică.
13. M. Preda – Nuvele și povestiri: *Desfășurarea; Colina; Calul; Întîlnirea din pămînturi* etc. Romane: *Moromeții; Marele singuratic; Delirul; Cel mai iubit dintre pămînteni* etc. Eseuri, scrisori și interviuri: *Viața ca o pradă; Imposibila întoarcere; Scrisori către Aurora* etc.

SUGESTII METODOLOGICE ȘI ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

Actualul curriculum va fi utilizat ca document școlar, reglator și orientativ, de primă importanță.

Obiectivele de referință vor servi ca axă pentru formularea obiectivelor operaționale.

Operaționalizarea obiectivelor se va produce în mod creativ și original, în funcție de diverși factori implicați în actul educațional. Cunoscând în detalii, clar și conștient, comportamentele ce urmează a fi formate la elevi, profesorul va alege conținuturile necesare pentru demersul dat. Accentul va fi plasat de pe acumularea informațiilor în sine pe informații pentru sine, pregătind elevii să-și achiziționeze în mod independent și creator cunoștințele și capacitățile cerute, motivați fiind de necesitatea și funcționalitatea acestora în procesul de formare a propriei personalități. Prin subiectele lingvistice se va contribui la formarea unei culturi a comunicării care va permite elevului să aibă o imagine de ansamblu despre sistemul lingvistic și evoluția lui, despre organizarea formală și logico-semantică a actului de comunicare etc. Unitățile de conținut la literatură vor întregi abilitățile unei comunicări literare, vor contribui, grație receptării/valorizării operelor literare, la statornicirea unui sistem propriu de valori etice și estetice valabile și valide în procesul integrării sociale și în scopul realizării profesionale.

În acest context, eficiența metodologică a cadrului didactic se poate produce pe următoarele coordonate:

- competența profesională și formarea continuă;
- aplicarea cu discernământ, în paralel cu formele tradiționale, a metodelor de instruire interactivă;
- asigurarea progresului constant și individualizat al elevilor;
- crearea unui climat de colaborare profesor – elev, elev – elev, elev – profesor.

Având în vedere caracterul deschis al *Curriculum-ului de limba și literatura română*, la nivel de tehnici de implementare, conținuturile preconizate vor influența și organizarea procesului de instruire, forma instituționalizată îmbinându-se cu lecțiuni independente, obligatorii și la alegere, cu analiza textelor literare, cu documentarea în probleme de lingvistică, istorie și teorie literară.

Pornind de la prioritatea obiectivelor în raport cu conținuturile, se va miza pe latura formativă a tehnologiilor didactice, pe metodele eficiente. Se va promova principiul participativ, atenuându-se tradiționala memorizare-reproducere.

În funcție de obiectivele stabile, educația lingvistică și literară a elevilor va antrena câteva tipuri de metode:

A. Semiotice: lectura interogativă, lectura expresivă, metoda explorării textelor, metoda informativ-explicativ-receptivă, povestirea, expunerea; conversația; exercițiul sau euristica, “calea spre autor” etc.

B. Hermeneutice: procesarea informației lexicografice și enciclopedice, lectura creatoare, comentariul literar/poetic, dezvoltarea operei sau experimentul imaginar, ilustrarea, disputa sau compoziția de idei, brainstorming-ul, conversația asupra lecturii particulare.

C. Praxiologice: metacogniția, exercițiul literar, autoevaluarea și evaluarea reciprocă, analiza independentă a textului, jocul de rol ș.a.

Importantă în acest sens este prioritatea didactică fixată pe axa: obiectivul vizat — conținutul — strategia didactică (metode, mijloace, timp) — evaluare (itemi, timp). Procesul educațional, în același timp, va fi structurat și din perspectiva racordării tehnologiei didactice eficiente la noile metode de interpretare a procesului literar și la metodele științelor comunicării. Studiul literar se va realiza în relația interdisciplinară cu alte obiecte de studiu (istoria, filozofia, limbile străine etc.), dar și cu alte domenii ale cunoașterii artistice: estetica, mitologia, muzica, teatrul, cinematografia, pictura ș.a.

Proiectarea obiectivelor impune aplicarea firească a unui spectru larg de activități și oportunități de învățare.

A. În planul dezvoltării competențelor de comunicare, se recomandă realizarea actelor comunicative și producerea textelor, cu analiza și evaluarea lor ulterioară. Se sugerează aplicarea tehnicilor interactive de lucru la clasă, dezvoltarea inteligenței lingvistice, inter- și intrapersonale.

B. În planul textului literar-artistice, se preconizează aplicarea lecturii (prealabilă, integrală, expresivă, interogativă, comentată), realizarea comentariului literar, parțial sau integral, redactarea textelor după parametrii indicați, elaborarea unor lecturi de tip sinteză, eseu structurat, eseu nestructurat, comunicare, referat.

C. În planul textelor metaliterare, se sugerează fișarea, rezumarea, alcătuirea tabelelor sinoptice, a matricelor și schemelor, formularea și dezvoltarea tezelor etc.

În cadrul demersului didactic, se va recurge, la nivel liceal, mai frecvent, la problematizare, dezbateri, conferință, brainstorming, studiu de caz și alte metode interactive.

SUGESTII DE EVALUARE

Evaluarea (diagnostică, curentă și finală, formativă și sumativă) va avea drept obiectiv realizarea standardelor educaționale la disciplină, estimarea randamentului școlar și prevenirea și reducerea insuccesului școlar.

Procesul de evaluare va porni de la obiectivele de evaluare elaborate în baza celor de referință.

Pentru a acoperi aria de învățare conținută în *Curriculum-ul de limba și literatura română* pentru liceu, la elaborarea itemilor se recomandă respectarea următorului coraport:

- competențe lingvistice – 20%.
- competențe culturale, textual-literare – circa 60%;

- competențe din domeniul aplicării elementelor de teorie literară – circa 20%; Obiectivele vor respecta, în mod obligatoriu, triada:
- Comportamentul pe care elevul trebuie să-l demonstreze (*Ce?*).
- În ce condiții se produce acest comportament (*Cum?*).
- Nivelul de performanță sau criteriul de reușită (*Cît?*).

În liceu se vor relua unele tehnici și forme de evaluare practicate în etapa de gimnaziu, urmînd a fi completate cu un registru de modalități în funcție de gradul de complexitate la această etapă de învățare. Cele mai răspîndite, cu un feed-back relevant și operativ, sînt:

- întrebările structurate (interogarea multiprocesuală),
- eseurile (libere, semistructurate și structurate),
- testul,
- tezele,
- referatele,
- comentariile,
- sintezele etc.

Paralel cu tehnicile tradiționale, se va pune un anumit accent și pe metodele alternative de evaluare (investigația, proiectul, harta conceptuală, portofoliul, cercetarea împărtășită), care reclamă un spirit potențial formativ și stimulează spiritul creativ.

Investigația constituie o șansă reală pentru elev de a-și pune în valoare potențialul creativ în aplicarea cunoștințelor asimilate, în explorarea situațiilor noi sau foarte puțin asemănătoare cu situațiile anterioare. Se realizează pe parcursul unei ore de curs, propunîndu-se diferite sarcini ca nivel de complexitate: de la o simplă descriere a naturii, de exemplu, pînă la elaborarea unor hărți ale conceptelor pentru un curent literar, pentru creația unui scriitor etc.

Proiectul, o activitate mult mai amplă decît investigația, se efectuează în cîteva zile sau săptămîni, avînd mai multe etape: definirea și înțelegerea sarcinii, îndeplinirea/rezolvarea ei, prezentarea unui raport asupra rezultatelor obținute, a produsului realizat în fața colegilor.

De exemplu, ca teme/sarcini de proiecte în clasele liceale pot fi următoarele subiecte:

- Rolul stilistic al regionalismelor în operele lui Ion Druță;
- Filonul romantic în literatura română contemporană;
- Tipologia romanului în literatura română;
- Problema valorii omului în raport cu timpul, reflectată în operele literare etc.

Portofoliile sau dosarele de evaluare, aplicate pe larg în ultimul timp, ar putea avea o structură mai complexă în clasele liceale. Ele favorizează mult practica autoevaluării și permit anticiparea eșecului școlar.

Important în evaluare este feed-back-ul. Acesta are rol de reglator al procesului și dă posibilitate profesorului să analizeze erorile elevului, să-l ajute în lichidarea lacunelor și atingerea performanțelor așteptate.

MOSTRE DE EVALUARE EDUCAȚIA LINGVISTICĂ

(Formularea itemilor în baza unui obiectiv de referință)

Obiectivul cognitiv: *Elevul va cunoaște noțiunile de axă lexicală, câmp lexical în baza textului poetic „Decembre” de G. Bacovia.*

Obiectivul formativ: *Elevul va fi capabil să identifice în text axa lexicală (în baza textului poetic „Decembre” de G. Bacovia).*

Obiectivul de evaluare: *A identifica și a explica semnificația axei lexicale în baza textului propus.*

Itemii:

Citește atent textul pentru a realiza următoarele sarcini de lucru:

1. Rescrie, din text, patru unități lexicale care accentuează ideea de iarnă.
2. Identifică, prin subliniere în text, patru lexeme/sintagme din axa lexicală antitetică celei centrale – **focul**.
3. Comentează, în 2 enunțuri, rolul stilistic al unităților lexicale ce sugerează ideea de spațiu: interior și exterior.
4. Scrie, în 10-12 rînduri, un text argumentativ în care să vorbești despre **Semnificația spectrului cromatic în poezia „Decembre” de George Bacovia**.

EDUCAȚIA LITERAR-ARTISTICĂ

Obiectivul cognitiv: *Elevul va cunoaște particularități ale ideologiei și esteticii curentelor literare.*

Obiectivul formativ: *Elevul va fi capabil să încadreze operele literare ale unui scriitor în contextul procesului literar.*

Obiectivul de evaluare: *A demonstra apartenența unui text literar la simbolism prin comentarea mărcilor stilistice și a mesajului global.*

Demonstrează apartenența poeziei *Decembre* de G. Bacovia la formula estetică a simbolismului, realizînd următorii itemi:

1. Rescrie, din text, patru motive principale.
2. Explică, în 2 enunțuri, starea de spirit a eului liric în raport cu ideea de timp și spațiu din text.
3. Comentează, în 2 enunțuri, două simboluri relevante din text pentru sugestia simbolistă, motivîndu-ți argumentat opțiunea.
4. Prezintă două similitudini ale stării eului liric din poezie cu alte texte bacoviene.

Eseu

Obiectivul de evaluare: *Elevul va fi capabil să explice sensul contextual al cuvintelor, construind, în scris, un text coerent.*

Enunțul-item: Explică, în 10-12 rînduri, semnificațiile cuvîntului-cheie *carte* din poezia lui Tudor Arghezi *Testament*.

Barem:

1. Formularea problemei eseului. 4 puncte
2. Identificarea unui șir de expresii poetice în care intră lexemul *carte*. 4 puncte
3. Relevarea, în context, a patru semnificații poetice ale cuvîntului *carte*. 4 puncte
4. Argumentarea logică a ideilor. 4 puncte
5. Validitatea argumentelor construite. 2 puncte
6. Organizarea conținutului (corectitudinea gramaticală, proprietatea termenilor). 2 puncte
7. Lizibilitatea, ortografia, aranjarea în pagină, încadrarea în limita de spațiu. 4 puncte

Scor maxim 24 de puncte

Notă!

Punctajul acumulat va fi convertit în note pe scala 1 – 24 de puncte (prin punctaj maxim, presupunîndu-se rezolvarea ideală a sarcinilor de lucru).

Model:

Nota "10"	–	de la 24 pînă la 23
Nota "9"	–	de la 22 pînă la 21
Nota "8"	–	de la 20 pînă la 18
Nota "7"	–	de la 17 pînă la 15
Nota "6"	–	de la 14 pînă la 11
Nota "5"	–	de la 10 pînă la 8
Nota "4"	–	de la 7 pînă la 6
Nota "3"	–	de la 5 pînă la 4
Nota "2"	–	de la 3 pînă la 2
Nota "1"	–	de la 1 pînă la 0

Eseu

Valori umane supreme în balada populară Miorița

Obiective de evaluare: *Elevul va fi capabil:*

- 0.1. să stabilească trăsăturile specifice ale structurii baladei;
- 0.2. să comenteze textul;
- 0.3. să demonstreze plauzibil semnificația și expresivitatea elementelor poetice;
- 0.4. să integreze balada în circuitul de valori naționale și universale;
- 0.5. să-și argumenteze opiniile referitoare la semnificația etică și estetică a operei;
- 0.6. să facă transfer la propriul sistem de valori.

Enunțul-item: Pornind de la afirmația lui M. Sadoveanu: *Cu toată structura ei, această baladă mică este așa de artistică, plină de simțire, așa de înaltă pentru natura eternă, încât eu o socotesc drept cea mai nobilă manifestare poetică a neamului nostru*, demonstrează în ce constă unicitatea baladei populare *Miorița*.

Timp alocat: 2 ore academice.

Barem:

1. Formularea conceptului de unicitate a unei opere/text popular. 4 puncte
2. Încadrarea baladei în sistemul de valori etice și estetice a spiritualității românești. 4 puncte
3. Relevarea semnificației filozofice a baladei în raport cu viziunea proprie asupra valorii vieții. 4 puncte
4. Identificarea și explicarea semnificației motivelor principale din baladă. 6 puncte
5. Comentarea a patru simboluri și a alegoriei moarte-nuntă. 10 puncte
6. Motivarea, prin două exemple elocvente, din text, a ideii de continuitate spirituală dintre generațiile umane. 6 puncte
7. Argumentarea propriului punct de vedere prin angajarea a două aserțiuni critice. 4 puncte
8. Organizarea conținutului (așezarea în pagină, corectitudinea lexicală și gramaticală). 4 puncte

Scor maxim 42 de puncte

Notă!

Punctajul acumulat va fi convertit în note pe scala 1 – 42 de puncte (prin punctaj maxim presupunându-se rezolvarea ideală a sarcinilor de lucru).

Model:

Nota "10"	–	de la 42 pînă la 40
Nota "9"	–	de la 39 pînă la 37
Nota "8"	–	de la 36 pînă la 32
Nota "7"	–	de la 31 pînă la 26
Nota "6"	–	de la 25 pînă la 20
Nota "5"	–	de la 19 pînă la 13
Nota "4"	–	de la 12 pînă la 10
Nota "3"	–	de la 9 pînă la 5
Nota "2"	–	de la 4 pînă la 2
Nota "1"	–	de la 0 pînă la 1

Eseu structurat

Timp alocat: 2 ore academice.

Obiectivul de evaluare: *Elevul va fi capabil să explice conceptul de formare a tînărului din perspectiva idealului de afirmare, exemplificînd cu două personaje de factură realistă din literatura română.*

Enunțul-item: Scrie, în limita a 1-2 pagini, un eseu structurat, în care să prezinți problema formării tînărului în raport cu orizontul lui de așteptare, angajînd două personaje realiste din literatura română.

În eseuul tău, vei realiza următorii parametri:

- explicarea conceptului de formare a tînărului din perspectiva idealului de afirmare; 2 puncte
- motivarea alegerii (prin două argumente) a două tipuri umane semnificative în raport cu tema eseului; 4 puncte
- raportarea conceptului de formare a tînărului la destinele personajelor invocate; 2 puncte
- argumentarea temei eseului prin relevarea facturii realiste a personajelor: 14 puncte
- prezentarea, prin două argumente, a idealului de viață urmărit de fiecare personaj în parte; 4 puncte
- ilustrarea a 2 trăsături fizice/morale proprii fiecărui personaj realist comentat; 4 puncte
- precizarea a cîte un procedeu relevant pentru caracterizarea personajelor ce reprezintă modelul tînărului în devenire; 2 puncte
- relevarea semnificației personajelor prin identificarea a două trăsături comune în raport cu idealul de viață urmărit; 4 puncte
- exprimarea opiniei personale cu privire la propriul orizont de așteptare. 4 puncte
(ordinea încadrării parametrilor în text este la alegere)

Scor maxim 26 de puncte

Compoziție de caracterizare a personajului

Timp alocat: 2 ore academice.

Obiectivul de evaluare: *Elevul va fi capabil să elaboreze o compoziție de caracterizare a personajului, utilizînd instrumentarul noțional adecvat.*

Enunțul-item: Realizează, în limita a 1-1,5 pagini, o caracterizare a personajului feminin din fragmentul dat:

„Se făcuse noapte. Stelele mari și albe tremurau pe cer și argintul lunii trecea, sfișîind valurile transparente de nouri, ce se-ncrețeau în drumu-i. Noaptea era caldă, îmbătută de mirosul snopilor de flori. Dealurile străluceau sub o pînză de neguri, apa molcomă a lacului, ce-nconjura dumbrava, era poleită și, tremurînd, își arunca, din cînd în cînd, undele sclipitoare spre țărnul adormit. În mijlocul acestei feerii a nopții, lăsate asupra unui rai, înconjurat de mare, trecea Cezara ca o închipuire de zăpadă, cu părul ei lung, de aur, ce-i ajungea la călcîie... Ea mergea încet... Toate visele, toată încîntarea unei aromate nopți de vară îi cuprinsese sufletul ei virgin,... ar fi plîns!

Ea veni lângă lac și văzu o cărare de prund pe sub apă. Începu să treacă și apa fugea rotind împrejurul glesnelor ei... Ea se uita, încântată, la acea dumbravă...

Cînd ajunse în dumbravă, umbra mirositoare a arborilor înalți arunca o lumină albastră asupra chipului ei, încît părea o statuie de marmură, în lumină viorie... Deodată ea văzu prin arbori o figură de om. Gîndea că-i o închipuire a ei, proiectată pe mrejele de frunze, dar acel chip luă, din ce în ce, contururi mai clare... era el.

„Ah ! gîndi ea zîbind, ce nebună sînt... pretutindena el: în frumusețea nopții, în tăcerea dumbrăvilor”. El s-apropie, crezînd asemenea că are o închipuire aieva înaintea lui... O privi lung, se priviră lung.

— Cezara, strigă el, cuprinzînd-o în brațele lui... Cezara! ești o închipuire, un vis, o umbră a nopții zugrăvită cu zăpada luminii de lună ? sau ești tu ? tu ?

Ea plîngea... nu putea răspunde. Se credea nebună, credea că-i vis. Ar fi vrut însă ca vecinic să ție acel vis.

— Tu ești ? chiar tu ? întrebă ea cu glasul înecat, căci toată cugetarea ei se împropătase, toate visele ei reveneau splendide și doritoare de viață...”

(Mihai Eminescu, „Cezara”)

În compoziția ta, vei realiza următoarele cerințe:

- relevarea semnificației simbolice a numelui personajului indicat; **2 puncte**
- încadrarea, prin două argumente, a personajului feminin în formula estetică a curentului respectiv; **4 puncte**
- prezentarea a două mijloace/procedee de caracterizare a personajului feminin din text; **4 puncte**
- comentarea, în baza textului, a trei trăsături fizice/morale proprii acestui personaj; **6 puncte**
- formularea a două concluzii despre semnificația general-umană a personajului, în raport cu idealul realizării umane prin dragoste. **4 puncte**
(ordinea încadrării cerințelor în text este la alegere)

Scor maxim

20 de puncte

LUCRARE DE SINTEZĂ **Universul liricii eminesciene**

1. Demonstrează funcționalitatea artistică a cel puțin trei adjective frecvent utilizate la crearea imaginilor artistice în poeziile: *O, mamă, Atît de fragedă, Floare albastră*.
2. Relevă, în cinci rînduri, aspecte de valorificare artistică/poetică a creației folclorice în lirica eminesciană.
3. Explică, în două enunțuri, că *De ce nu-mi vii* este o elegie.
4. Comentează, în limita unei pagini, semnificația mesajului din ultima strofă a poeziei *Floare albastră* în raport cu titlul textului.
5. Redactează un eseu de o pagină în care să demonstrezi, prin 3-4 argumente, că M. Eminescu este un poet romantic.

Timp de realizare: 45 de minute.

Grila de evaluare se va realiza în funcție de fiecare enunț-item, dezvoltîndu-se pînă la unitatea de notare (10 sau 100 de puncte).

TEZĂ CU SARCINI DE LUCRU PE NIVELE DE PERFORMANȚĂ MANIFESTATĂ

- Item 1 – pentru nota 5-6;
- Item 2 – pentru nota 7-8;
- Item 3 – pentru nota 9-10.

Unitatea de conținut *Mihai Eminescu: predarea/receptarea nuvelei "Sărmanul Dionis"*.

Obiectivele de evaluare. *Elevul va fi capabil:*

- să disocieze ideile unui text literar;
- să comenteze texte reprezentative ale autorilor consacrați;
- să identifice locuri comune (personaje) în două-trei texte din același curent literar;
- să construiască argumente valabile în raport cu sarcinile de lucru;
- să prezinte sintetic elemente de text (motive);
- să elaboreze compoziții literare (comentariul de text, eseu);
- să facă transfer la propriul sistem de valori.

Enunțuri-itemi:

1. Comentează, în 8-10 rînduri, citatul final din nuvela *Sărmanul Dionis*, în raport cu ideile principale, enunțate în incipitul nuvelei.
2. Comentează, în 5 enunțuri, motivul principal al nuvelei: *cartea – condiție primordială a cunoașterii/autocunoașterii*.
3. Întocmește o listă de texte studiate în care să fie prezent *motivul visului*, realizînd apoi, în 2 pagini, un eseu nestructurat cu tema: *Visul – o lume senină pentru mine, tînărul de azi*.

Unitatea de conținut: Realismul. Marin Preda.

Obiectivele de evaluare. *Elevul va fi capabil:*

- să explice resursele stilistice ale vocabularului din perspectiva curentului literar;
- să determine particularitățile de stil ale textului artistic;
- să identifice/ comenteze locuri comune în creația a doi autori ce aparțin aceluiași curent literar;
- să construiască argumente valabile în raport cu sarcinile de lucru;
- să utilizeze motivat, în textele elaborate, citate;
- să elaboreze compoziții literare (compunerea de caracterizare a personajului, paralela, eseu).

Enunțuri-itemi:

1. Realizează, în 10-12 rînduri, o caracterizare a personajului *Ilie Moromete* din perspectiva modelului uman pe care îl reprezintă.
2. Compară, în 5-6 enunțuri, particularitățile de stil ale lui Marin Preda și Liviu Rebreanu, angajînd mărci stilistice ale curentului literar din care fac parte.

3. Raportează la operele studiate afirmația blagiană *Veșnicia s-a născut la sat*, elaborînd un eseu de o pagină cu tema: *Satul – un univers al valorilor în perpetuă schimbare*.

Unitatea de conținut George Meniuc (prezentare monografică)

Obiectivele de evaluare. *Elevul va fi capabil:*

- să comenteze valoarea stilistică a elementelor unui text literar;
- să disocieze ideile unui text literar;
- să comenteze, din perspectiva propriilor așteptări, valențele unui text literar;
- să analizeze texte din creația aceluiași scriitor, evidențiind mesajul comun;
- să elaboreze compoziții literare (comentariul de text, sinteza);
- să-și argumenteze opiniile referitoare la sistemul etic și estetic al operelor;
- să facă transfer la propriul sistem de valori.

Enunțuri-itemi:

1. Comentează, în 3-5 enunțuri, semnificația alegorică a *delfinului* în creația lui George Meniuc, în raport cu (la alegere):
 - ideea de posibilitate nelimitată a comunicării;
 - leitmotivul: *delfinul ține ochii deschiși, vrea să-l înțeleagă lumea*.
2. Interpretează, în 8-10 rînduri, semnificația spirituală a unor tradiții ale neamului, prezentate artistic în nuvela *Caloianul*.
3. Descifrează, în baza eseisticii lui George Meniuc (*Marea Neagră, Masa de scris, Cheile artei*), conceptul autorului despre artă și creator, formulînd 5 teze, pe care să le dezvolți într-o compunere de sinteză cu tema: *Creatorul de opere – un demiurg al vieții umane* (volum 2 pagini, în baza a două opere diferite).

Unitatea de conținut: Ion Druță (prezentare monografică)

Obiectivele de evaluare. *Elevul va fi capabil:*

- să comenteze resursele stilistice ale lexicului unui text literar;
- să demonstreze semnificația și expresivitatea elementelor textului;
- să prezinte sintetic particularitățile creației unui scriitor studiat în raport cu perioada pe care o reprezintă;
- să compare texte din creația aceluiași scriitor, evidențiind similitudini și deosebiri;
- să comenteze, din perspectiva propriilor așteptări, valențele unui text epic sau dramatic;
- să elaboreze compoziții literare (sinteza, eseu);
- să facă transfer la propriul sistem de valori.

Enunțuri-itemi:

1. Comentează 4-5 motive druziene ce relevă ideea de „*frumos și sfînt*”, cu referire la textele studiate (într-un text coerent de 10-12 rînduri).

2. Formulează 5 argumente, cu exemple, despre rolul oralității stilului în comunicarea mesajului operelor druziene.
3. Realizează, în limita a 2 pagini, o caracterizare a personajului druzian, expresie a tipului uman ce promovează valorile etice, într-o compunere de sinteză cu tema: **Valențele orizontului sufletesc al personajelor druziene** (angajînd două personaje din două opere diferite).

MODELE DE PROIECT CA METODĂ ALTERNATIVĂ DE EVALUARE

Unitatea de conținut: Modernismul și manifestări ale postmodernismului.

Subiectul: *Literatura secolului XX: crez și aspirație.*

Obiectivele de evaluare. *Elevii vor fi capabili:*

- să stabilească trăsăturile specifice ale operei basarabene;
- să decodeze texte reprezentative ale autorilor consacrați;
- să demonstreze coerent semnificația și expresivitatea elementelor textului;
- să integreze operele analizate în circuitul de valori naționale și universale;
- să-și argumenteze opiniile referitoare la sistemul etic și estetic al operelor;
- să facă transfer la propriul sistem de valori;
- să colaboreze în echipă și să contribuie la realizarea unui produs intelectual.

Sarcină de lucru:

Pornind de la afirmația lui Grigore Vieru: *Dragostea este una din formele dreptății. Poate chiar dreptatea însăși.*, demonstrează că **artistul cuvîntului luptă pentru dreptate prin iubire.**

Timp afectat:

2 săptămîni de lucru; 2 ore de prezentare; 1 oră de sinteză

Condiții de realizare:

Clasa este repartizată în 5 grupuri de lucru. Fiecare grup investighează creația unui autor din eventuala listă: *Ion Druță, Grigore Vieru, George Meniuc, Nicolae Esinencu, Liviu Damian, Ion Hadîrcă, Arcadie Suceveanu, Nicolae Dabija*; conform algoritmului:

- Investighează bibliografia autorului cercetat și încadrează-l în contextul social-istoric;
- Selectează 3-4 opere reprezentative din creația autorului;
- Lecturează textele, completînd agenda cu notițe paralele;
- Identifică 5 motive flotante, cu selectarea exemplor;
- Formulează, în 7-8 idei, mesajul comun pentru textele analizate;
- Analizează, sub forma unui tabel, specificului de stil și limbaj;
- Cercetează 3-5 surse ale criticii literare, anagajînd opinii adecvate;
- Formulează, în limita unei pagini, concluziile și opiniile proprii.

BAREM (Grilă de evaluare)

1. Selectarea operelor reprezentative	1 punct
2. Identificarea motivelor-cheie	2 puncte
3. Comentarea mesajului operei	2 puncte
4. Explicarea specificului de stil și limbaj	2 puncte
5. Formularea concluziilor	2 puncte
6. Motivarea judecăților de valoare prin trimiteri la critica literară	2 puncte
7. Originalitatea și persuasiunea interpretării	2 puncte
8. Organizarea prezentării (utilizarea mijloacelor plastice, tehnice).	2 puncte

Unitatea de conținut: Realismul.

Subiect: *Omul în confruntare cu norme, canoane, tradiții, reflectate în nuvelele lui Ioan Slavici.*

Obiectivele de evaluare. *Elevii vor fi capabili:*

- să identifice scene reprezentative din nuvelele autorului;
- să recepteze adecvat mesajul acestora;
- să stabilească rolul și specificul elementelor textului: personaje, limbaj, decor;
- să regizeze o secvență literară;
- să transmită mesajul prin jocul de rol;
- să facă transfer la propriul sistem de valori.

Sarcină de lucru:

Prezentați un spectacol de 5-10 minute, în proprie regie, în baza unei nuvele de Ioan Slavici, în care să reprezentați **omul în luptă cu prejudecățile etice interumane.**

Timp afectat:

2 săptămâni de lucru; 2 ore de prezentare

Surse:

Nuvelele: *Moara cu noroc; Gura satului etc.*

Algoritm de lucru:

- Selectează din nuvelă 4-5 scene reprezentative;
- Analizează, cu selectarea a cîte 3 exemple, specificul de limbaj, de vestimentație și decor;
- Formulează conceptul regizoral;
- Intitulează spectacolul;
- Regizează propriul scenariu;
- Repartizează rolurile;
- Construiește decorul;
- Repetă jocul.

BAREM (Grilă de evaluare)

1. Selectarea scenelor reprezentative.	2 puncte
2. Formularea conceptului regizoral; adecvarea titlului.	4 puncte
3. Stabilirea specificului artistic.	2 puncte
4. Elaborarea scenariului propriu .	4 puncte
5. Calitatea jocului de rol: utilizarea limbajului verbal, nonverbal;
a plicarea regimului intonațional adecvat.	6 puncte
6. Utilizarea elementelor de vestimentație și decor.	2 puncte

Unitatea de conținut: Genul liric.

Subiectul: *Motivul dorului în creația lui Grigore Vieru și Dumitru Matcovschi*

Obiectivele de evaluare. *Elevii vor fi capabili:*

- să stabilească trăsăturile specifice ale operei scriitorilor, fixându-le într-o ierarhie;
- să comenteze câte 5 texte reprezentative ale autorilor vizați;
- să demonstreze semnificația motivului principal **dorul** în relație cu motivele subordonate;
- să identifice locuri comune în creația autorilor, reprezentând grafic simbolurile dominante;
- să identifice câteva valori etice și estetice, configurându-le într-un sistem și reprezentându-le grafic;
- să facă transfer la propriul sistem de valori.

Sarcină de lucru:

Avînd ca motto afirmația poetului Dumitru Matcovschi *Toate sînt pe lume dor...*, elaborează un poster ce ar reprezenta motivul dorului în lirica lui Grigore Vieru și cea a lui Dumitru Matcovschi.

Timp afectat:

2 săptămîni de lucru; 2 ore de prezentare

Condiții de realizare:

Elevii lucrează în perechi, conform unui algoritm.

Algoritm de lucru:

- Selectează din creația fiecărui autor câte 5 texte ce conțin motivul dorului;
- Descifrează câte 2 figuri de stil semnificative din fiecare text;
- Determină 2-3 simboluri comune pentru autorii studiați;
- Formulează 3 concluzii cu referire la mesajul transmis de aceste simboluri;
- Elaborează schema viitorului poster, alegînd imagini iconice și versuri adecvate;
- Prezintă posterul în formatul A1/A2, utilizînd culori, ilustrații, material decorativ;

BAREM (Grilă de evaluare)

1. Selectarea operelor reprezentative	2 puncte
2. Descifrarea figurilor de stil	4 puncte
3. Determinarea simbolurilor comune	2 puncte
4. Formularea mesajului	4 puncte
5. Realizarea posterului: sugestivitate, corectitudine, originalitate, aspect	10 puncte
6. Prezentarea produsului.	2 puncte

MODELE DE TEST PENTRU EVALUAREA FINALĂ (EXAMEN DE BACALAUREAT)

PROFIL UMANIST

- ◆ Citește atent cele trei subiecte de examen.
- ◆ Rezolvarea lor este obligatorie.
- ◆ În calitate de maculator, vei utiliza foi documentate prin ștampila centrului de bacalaureat.
- ◆ Timpul efectiv de lucru este de trei ore astronomice (180 de minute).
- ◆ Scor maxim: 100 de puncte.

Subiectul I (44 de puncte)

Scrie, în spațiile rezervate, răspunsul la fiecare dintre cerințe, pentru a demonstra înțelegerea textului de mai jos:

LEAC DIVIN

*Iubire!⁽¹⁾ Tu, cea ocrotită
De dulcele luminii mirt*,
Ca miezul unei sfinte azimi**
De coaja ei doar ocrotit.*

*Înconjurată de lumină,
Tu însăși din lumină vii.
Pe tine doar te am pe lume
Și nu voi alte veșnicii.*

*Iubire!⁽²⁾ Ram de rouă sfântă,
Cînt unic ...⁽³⁾*

(Grigore Vieru)

* **mirt** – arbust cu frunze aromatice, flori parfumate și lemn prețios; simbolizează puterea vieții asupra morții;

** **azimă** – turtă din aluat nedospit, coaptă pe vatră.

1. Scrie, din text, 4 cuvinte/sintagme din câmpul lexico-semantic *divinitate*. 4 puncte
2. Alcătuiește două enunțuri în care lexemul *miez* să aibă un sens propriu și altul figurat. 4 puncte
3. Subliniază, în șirul propus, sinonimul care ar putea substitui cuvântul *a ocroti* în acest text, motivînd, într-un enunț, alegerea. 4 puncte
a apăra, a feri, a păzi, a oblădui
4. Explică, în două enunțuri, valoarea stilistică a semnelor de punctuație marcate, în text, prin numere. 4 puncte
5. Comentează, în două enunțuri, sugestia contextuală a comparației subliniate în text. 8 puncte
6. Explică, în trei enunțuri, semnificația *motivului luminii* în contextul strofei a doua a poeziei. 8 puncte
7. Propune un alt titlu pentru acest text, exprimat printr-un simbol. 2 puncte
8. Desfășoară, în 10 rînduri, ideea de iubire ca sentiment general-uman irepetabil, în raport cu afirmația: 10 puncte
Ca rîul cel trudit curgînd spre mare, omul trebuie să-și croiască propriul drum în căutarea iubirii adevărate.

Subiectul al II-lea (26 de puncte)

Pornind de la ideea: *Subiectul unei cărți îl vede oricine, avîndu-l în fața ochilor; conținutul adevărat însă îl înțelege doar cititorul care mai are ceva de adăugat la mesajul comunicat de ea...*, scrie, în limita de 1-2 pagini, un eseu structurat în care să prezinți problema dialogului continuu dintre tine, cititorul, și cărțile de care nu ai vrea să te desparți niciodată, angajînd 2 opere epice din literatura română.

În esul tău, vei realiza următorii parametri:

- explicarea conceptului de dialog continuu al cititorului cu textul literar din perspectiva lecturii ca factor de formare a personalității; 4 puncte
- referirea, în explicare, la două opere epice din literatura română, lecturi la care revii în permanență; 4 puncte
- motivarea (prin două argumente) a opțiunii pentru cele două opere epice angajate; 4 puncte
- argumentarea temei eseului prin referire la: 12 puncte
 - a) impactul pe care îl are lectura textelor comentate asupra propriului sistem de valori; 6 puncte
 - b) ilustrarea temei prin comentarea secvențelor relevante din textele alese; 6 puncte
- exprimarea opiniei personale cu privire la importanța lecturii în formarea tînărului de azi. 2 puncte

(ordinea încadrării parametrilor în text este la alegere)

Notă! Pentru redactarea eseului și a itemilor cu răspuns scurt din prima secvență a testului, vei obține 20 de puncte. În acest scop, vei respecta următoarele condiții:

- organizarea coerentă a ideilor în scris; 4 puncte
- utilizarea limbii literare; 4 puncte
- demonstrarea aptitudinilor de analiză și de interpretare critică; 4 puncte
- respectarea normelor de ortografie; 4 puncte
- respectarea normelor de punctuație; 2 puncte
- încadrarea în limitele de spațiu. 2 puncte

Subiectul al III-lea (10 puncte)

Te numești Georgeta/George Negru, ești elev/ă în clasa a XII-a A din Liceul Teoretic *Ion Creangă*, orașul Orhei și urmează să ridici o sumă de bani, care ți se cuvine ca remunerare pentru munca din timpul vacanței la proiectul „*Minerva*”. Încredințezi tatălui tău, Ion Negru, domiciliat în or. Orhei, legitimat cu buletinul de identitate nr. 12345678, să primească suma ce ți se cuvine. Redactează, în acest scop, **textul unei procuri**.

Documentul va fi întocmit la data de 02.06.2006.

Atenție! La redactarea procurii, trebuie:

- să utilizezi convențiile specifice textului; 4 puncte
- să respecți structura și conținutul adecvate; 4 puncte
- să respecți normele de ortografie și de punctuație. 2 puncte

PROFIL REAL

- ◆ Citește atent cele trei subiecte de examen.
- ◆ Rezolvarea lor este obligatorie.
- ◆ În calitate de maculator, vei utiliza foi documentate prin ștampila centrului de bacalaureat.
- ◆ Timpul efectiv de lucru este de trei ore astronomice (180 de minute).
- ◆ Scor maxim: 100 de puncte.

Subiectul I (42 de puncte)

Scrie, în spațiile rezervate, răspunsul la fiecare dintre cerințe, pentru a demonstra înțelegerea textului de mai jos:

Ca albina

căreia peste noapte i s-a furat

cîmpul cu flori.

Ca riul

care întreabă de trecători

*cum să ajungă la mare.
Ca piatra
pe care nici o casă
n-o primește în temelie.
Așa sînt.
așa sînt mereu
cînd te aștept
și nu vii...*

(Vasile Romanciuc)

1. Scrie, în spațiul rezervat, patru sinonime pentru verbul **a întreba**. **4 puncte**
2. Alcătuieste două enunțuri în care lexemul **temelie** să aibă un sens propriu și altul figurat. **6 puncte**
3. Rescrie, din textul poeziei, o comparație, comentînd, în trei enunțuri, sugestia ei contextuală. **8 puncte**
4. Motivează, cu trei argumente, apartenența textului la un anumit gen literar. **6 puncte**
5. Propune un titlu adecvat pentru acest text, exprimat printr-o metaforă. **2 puncte**
6. Comentează, în 8-10 rînduri, mesajul textului în raport cu starea de spirit a eului liric din versurile subliniate. **16 puncte**

Subiectul al II-lea (22 de puncte)

Realizează, în baza fragmentului dat, o caracterizare a personajului feminin Amalia (1-1,5 pagini):

Familia Amărăscu avea o fată, o domnișoară inteligentă de care trebuia să mă ocup.

În toamna fără soare, în fața casei tăcute, pe răzoare, se înălțau crizanteme în buchete mari, care se aplecau cu gingășie. Erau unele de o frumusețe nespusă, ca răsfirări de mii de fire de mătase, liliachii și albe.

Cînd am tras de clopoțel, ieși soarele din nouri și revărsă peste grădiniță un val de lumină aurie. Îmi bătea inima. Lumina aceea de toamnă îmi aduse mîngîiere.

Am intrat în odaia ce mi se pregătise și am rămas surprinsă: era o încăpere plină, prietenoasă... Domnișoara Margareta era acolo, în mijlocul camerei. Abia isprăvise de așezat. Mlădioasă și gingașă, în rochia-i cafenie, s-a plecat înainte-mi făcîndu-mi o reverență, i s-au săpat gropițe în obrajii rumeni și un zîmbet tăcut și cald parcă mi-a umplut sufletul. Îmi zise cu glasul puțin învăluit:

– Bine-ai venit la noi, domnișoară Amalie... Mi-ai fost dragă chiar cum te-am văzut!.. Așa ești bine așezată, cred că-i frumos aici, numai un buchet de flori am uitat s-aduc... Atunci are să fie întocmai ca la mine. Eu am totdeauna flori în odaie...

În ciripitul ei repede, dulce, o mîngîiere caldă și o duioșie mă cuprinsese. Îmi simții ochii umezi. Am rămas singură privind în juru-mi. Pentru prima oară mă simțeam bine în mijlocul unei schimbări. O oglindă mare mă arăta aproape în întregime. Mi-am scos pălăria și jacheta, mi-am potrivit părul. Parcă sînt mai tînără și mai frumoasă cînd sînt veselă. Ochii mei negri au o ciudată strălucire prin ochelari.

Reveni duduia Margareta și îmi umplu odaia cu mireasma puternică a unui buchet de flori de toamnă.

Rămăsesem singură în odăiță; isprăvisem de așezat lucrurile și cărțile; eram obosită, voiam să mă întind în jilțul moale și să privesc pe fereastră.

Cînd s-a întins liniște în juru-mi, am început a mă gîndi la împlîrile zilei. Trecusem prin ceasuri foarte bogate. Cu cartea căzută pe genunchi visam acum la viața-mi viitoare. Vîntul murmura dulce la geamuri, clătina pomii fără podoabă, aducea frunze arămii care tremurau ca fluturi tîrzii în tristețea toamnei. O dragoste fără margini pentru oameni îmi umplea toată ființa.

(Mihail Sadoveanu)

În compoziția ta, vei realiza următoarele cerințe:

- încadrarea personajului feminin Amalia într-o tipologie etică, argumentînd semnificația idealului de vîrstă și a stării de spirit; **4 puncte**
- prezentarea a două mijloace/procedee de caracterizare a personajului (Amalia) din text; **4 puncte**
- comentarea, în baza fragmentului, a două trăsături fizice/morale proprii personajului feminin prezentat; **4 puncte**
- relevarea a două trăsături comune între personajele Amalia și Margareta; **4 puncte**
- formularea a două concluzii despre semnificația general-umană a personajului (Amalia), în raport cu ideea de formare a tînărului de azi în spiritul frumosului, cultul cărții și idealul dragostei de oameni. **6 puncte**

(ordinea încadrării cerințelor în text este la alegere)

Notă! Pentru redactarea eseului și a itemilor cu răspuns scurt din prima secvență a testului, vei obține 26 de puncte. În acest scop, vei respecta următoarele condiții:

- organizarea coerentă a ideilor în scris; **4 puncte**
- utilizarea limbii literare; **6 puncte**
- demonstrarea aptitudinilor de analiză și de interpretare critică; **6 puncte**
- respectarea normelor de ortografie; **4 puncte**
- respectarea normelor de punctuație; **4 puncte**
- încadrarea în limitele de spațiu. **2 puncte**

Subiectul al III-lea (10 puncte)

Te numești Steliana/Stelian Cazacu, ești elev/ă în clasa a XII-a B din Liceul Teoretic *Alecu Russo*, orașul Ialoveni și urmează să primești, de la Oficiul poștal, un colet. Pentru moment, lipsești din localitate și încredințezi tatălui tău, Vasile Cazacu, domiciliat în or. Ialoveni, legitimat cu buletinul de identitate nr. 78654321, să ridice respectivul colet. Redactează, în acest scop, **textul unei procuri**.

Documentul va fi întocmit la data de 02.06.2006.

Atenție! În procură, trebuie:

- să utilizezi convențiile specifice textului; **4 puncte**
- să respecți structura și conținutul adecvate; **4 puncte**
- să respecți normele de ortografie și de punctuație. **2 puncte**

INSTRUMENTARUL DIDACTIC

Instrumentarul didactic-metodic va conține cel puțin trei componente: curriculum-ul disciplinar, manualul (selectat de către profesor, elevi și părinți dintr-un șir de alternative) și ghidul metodic. Se pot folosi pe larg și eficient sursele bibliografice din domeniul pedagogic și filologic.

Manualele vor fi elaborate în baza concepțiilor autorilor sau grupurilor de autori și vor valorifica blocurile obiectivelor-cadru și de referință prin conținuturile recomandate. Autorii de manuale vor ține cont de faptul că temeiul curriculum-ului îl constituie principiile învățământului formativ, deci accentele urmează a fi puse pe formarea deprinderilor de muncă intelectuală, de explorare independentă a materiei de studiu.

Pentru clasele a X-XII-a se recomandă elaborarea manualelor complexe, care vor include materii de literatură și de limbă consonante cu indicațiile curriculum-ului.

Instrumentarul didactic va mai include crestomații de literatura română și antologii tematice, în care vor fi inserate texte suplimentare, suport la capitolele de programă, recomandate pentru lecturile particulare și discuțiile colective.

Ghidurile metodologice pentru profesori vor lua în dezbatere probleme actuale ale limbii și literaturii române. Ele vor conține atât repere teoretice, cât și sugestii rezultate din experiența avansată la clasă.

Organele instituționale vor coordona elaborarea setului de materiale necesare pentru realizarea unei evaluări competente și obiective: ghiduri de evaluare, materii de texte, cataloage de itemi; vor susține elaborarea materialelor didactice (tabele, caiete, hărți, planșe), precum și a dicționarelor, enciclopediilor, portretelor, albumelor, hărților etc.

În baza *Curriculum-ului de limba și literatura română* pentru liceu vor fi elaborate diverse instrumente didactic-metodologice de lucru atât pentru profesori, cât și pentru elevi, între care enumerăm:

1. Manualele de limba și literatura română.
2. Crestomațiile de literatura română.
3. Antologiile tematice de literatură română.
4. Ghidurile metodologice pentru profesori.
5. Cărțile de lecturi literare.
6. Materialele didactice auxiliare.
7. Dicționare, enciclopedii, portrete, albume, hărți etc.
8. Ghiduri de evaluare, baterii de teste, cataloage de itemi.

BIBLIOGRAFIE

1. Anghelescu, M., Ionescu, C., Lăzărescu, G., Dicționar de termeni literari. București, S.A.
2. Avram, M., Cuvintele limbii române între corect și incorect. Chișinău: Cartier, 2004.
3. Avram, M., Probleme ale exprimării corecte. București: E.D.P., 1982.
4. Bidu-Vrânceanu, A., Călărașu, C., Ionescu-Ruxăndoiu, L. etc. Dicționar de științe ale limbii. București: Nemira, 2001.
5. Calin, M. C., Teoria și metateoria acțiunii educative. Reconsiderare, adăugiri și demersuri aplicative. București: Aramis, 2003.
6. Cartaleanu, T., Cosovan, O., Ghicov, A., Competența de comunicare în examenul de bacalaureat. Chișinău: Prut Internațional, 2006.
7. Cartaleanu, T., Cosovan, O., Predarea limbii române în viziunea Curriculumului de liceu. Chișinău: Cartier, 2001.
8. Cartaleanu, T., Cosovan, O., Româna pentru toți. Chișinău: Litera Internațional, 2003.
9. Cartaleanu, T., Cosovan, O., Succesul demersului didactic la limba română, competențe, creativitate, Chișinău: Pro Didactica, 2002.
10. Cartaleanu, T., Cosovan, O., Textul: aspecte ale analizei lingvistice. Chișinău: Lumina, 1993.
11. Călinescu, M., Cinci fețe ale modernității. București: Univers, 1995.
12. Cerghit, I., Sisteme de instruire alternative și complementare. București: Aramis, 2002.
13. Cimpoi M. et al., Mică enciclopedie ilustrată a scriitorilor din Republica Moldova. Chișinău: Litera Internațional, 2005.
14. Constantin, C., Personalitatea literaturii române. Iași: Junimea, 1973.
15. Constelația lirei. Antologie. Ed. a II-a revăzută. București: Cartea Românească, 1989.
16. Corlăteanu, N., Melniciuc, I., Lexicologia. Chișinău: Lumina, 1992.
17. Cornea, P., Introducere în teoria lecturii. Iași: Polirom, 1998.
18. Costea, O., Olteanu, A.G. et al. Catalog de enunțuri-itemi pentru limba și literatura română. București: Recif, 1997.
19. Coteanu, I., Gramatică. Stilistică. Compoziție. București: Ed. Științifică, 1990.
20. Crăciun, G., Introducere în teoria literaturii. Chișinău: Magister-Cartier, 1997.
21. Crăciun, G., Istoria didactică a literaturii române. Chișinău: Arc, 1997.
22. Crijanovschi, A., Dicționar de dificultăți ale limbii române. Chișinău: Arc, 2003.
23. Cristea, S., Fundamentele pedagogice ale reformei învățământului. București: E.D.P., 1997.

24. Cristei, T., Ghicov, A., Testul: lectură, scriere, interpretare. Chișinău: Prut Internațional, 2006.
25. Crișan, A., Guțu, V., Curriculum școlar. Ghid metodologic. București: Ed. Institutului de Științe ale Educației, 1994.
26. Crișan, A., Guțu, V., Proiectarea curriculumului de bază. Ghid metodologic. Cimișlia, 1997.
27. Curriculum de bază. Documente reglatoare. Cimișlia, 1997.
28. Curriculum disciplinar. Limba și literatura română. Clasele V-IX. Chișinău: Știința, 1997.
29. D'Hainaut, L.D., Programe de învățământ și educație. București: E.D.P., 1981.
30. Dolgan, M. (coordonator), Ion Druță. Univers artistic, spiritual, filozofic (vol. I, II). Chișinău: CEP USM, 2004.
31. Dolgan, M. (coordonator), Orientări artistice și stilistice în literatura contemporană. Vol. I, II Chișinău: CEP USM, 2003.
32. Duda, G., Introducere în teoria literaturii. București: ALL Educational, 1998.
33. Dumitru, I., Cultivarea limbii române. București: Lucky, 1998.
34. Enciclopedia limbii române. București: Univers Enciclopedic, 2001.
35. Evseev, I., Enciclopedia semnelor și simbolurilor culturale. Timișoara: Amarcord, 1999.
36. Ferreol, G., Flageul, N., Metode și tehnici de exprimare scrisă și orală. Iași: Polirom, 1998.
37. Ghicov, A., Cociu, T., Cristei, T. et al., Teste la limba și literatura română. Chișinău: Lyceum, 2002, 2003.
38. Ghicov, A., Cristei, T., Cosovan, O., Competitivitatea formează personalitatea. Chișinău: Prut Internațional, 2006.
39. Goia, V., Dragățoiu, I., Metodica predării limbii și literaturii române. București: E.D.P., 1995.
40. Goraș-Postică, V., Psihopedagogia dezvoltării competențelor de comunicare din perspectiva neologismelor. Chișinău: CEP USM, 2005.
41. Guțu, Vl., Pâslaru, Vl., Grîu E. et al. Tehnologiile educaționale. Ghid metodologic. Chișinău: Cartier Educațional, 1998.
42. Iachim, I., Receptarea și crearea operelor epice în școală. Chișinău: Epigraf, 2001.
43. Ionescu-Ruxândoiu, L., Conversația: structuri și strategii: sugestii pentru o pragmatică a românei vorbite. București: ALL Educational, 1999.
44. Ivănuș, D. (coord.), Metodica predării limbii și literaturii române în gimnaziu și liceu./ Limba română, nr. 2 (44), 1999, Chișinău.
45. Kernbach, V., Universul mitic al românilor. București: Lucman, S.A.
46. Lacombe, F., Rezolvarea dificultăților de comunicare. Iași: Polirom, 2005.

47. Limba română – mijloc de integrare socială în Republica Moldova, coord. V. Goraș-Postică, seria Biblioteca PRO DIDACTICA. Chișinău: Arc, 2004.
48. Lisievici, P., Evaluarea în învățământ, teorie, practică, instrumente. București: Aramis, 2002.
49. Literatura română din Basarabia. În 12 volume: Roman. Eseuri. Critică literară. Poezie. Proză scurtă. Dramaturgie. O istorie critică. Traduceri. Literatura pentru copii. Chișinău, Știința – Arc, 2004.
50. Manolescu, N., Literatura română postbelică. Vol.1 Poezia. Vol.2 Proza. Teatrul. Vol.3 Critica. Eseul. București: AULA, 2001.
51. Marin, V., Stilistică și cultivare a vorbirii Chișinău: Lumina, 1998.
52. Marino, A., Hermeneutica ideii de literatură. Cluj-Napoca: Dacia, 1987.
53. Meyer, G., De ce și cum evaluăm. Iași: Polirom, 2000.
54. Mihăilă, E., Receptarea poetică. București: Eminescu, 1980.
55. Minder, M., Didactica funcțională, obiective, strategii, evaluare. Chișinău: Cartier, 2003.
56. Mîndîcanu, V., Cuvîntul potrivit la locul potrivit. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1987.
57. Negreț-Dobridor, I., Didactica Nova. București: Aramis, 2005.
58. Nicola, I., Pedagogie. București: E.D.P., 1994.
59. Noveanu, E., Metodele de instruire formativă la disciplinele fundamentale de învățământ. București: E.D.P., 1999.
60. Pali, A., Cultura comunicării. Chișinău: Epigraf, 1999.
61. Pali, A., Ghicov, A., Limba română: abilități de comunicare în scris. Chișinău: Epigraf, 2002.
62. Parfene, C., Compozițiile în școală. Iași: Moldova, 1996.
63. Parfene, C., Literatura în școală. /Universitatea „A.I.Cuza” din Iași, 1997
64. Parfene, C., Teorie și analiză literară. Ghid practic. București: Ed.Științifică, 1993.
65. Parfene, C., Metodica studierii limbi române. Iași: Polirom, 1999.
66. Pâslaru, V., Introducere în teoria educației literar-artistice. Chișinău: Muzeum, 2001.
67. Peretti, A., Legrand, J.-A., Boniface, J., Tehnici de comunicare. Iași: Polirom, 2001.
68. Petraș, I., Teoria literaturii. (Dicționar antologic). București: E.D.P., 1996.
69. Petrescu, L., Poetica postmodernismului. Pitești: Paralela 45, 1996.
70. Pierron, C., Pierron, O., Cum să scriem. Iași: Polirom, 1999.
71. Pâslaru, V., Bolocan, V., Goraș-Postică, V. et al. Limba și literatura română. Clasele V-IX. Ghid metodologic. Chișinău: *Litera*, 2000.
72. Pâslaru, V., Cristei, T., Ghicov, A., Zgardan, A., Limba și literatura română. Sugestii pentru realizarea subiectelor de examen. Chișinău: Civitas, 2003.

73. Pâslaru, VI., Drăguțan, A., Grîu, E., Atitudini fundamentale. Chișinău: Cartier Educațional, 1998.
74. Pâslaru, VI., Introducere în teoria educației literar-artistice. Chișinău: Museum, 2001.
75. Pâslaru, VI., Principiul pozitiv al educației. Chișinău: Civitas, 2003.
76. Planchard, E., Pedagogia școlară contemporană. București: E.D.P., 1992.
77. Plett, H., Știința textului și analiza de text: semantică, lingvistică, retorică. București: Ed.Univers, 1998.
78. Simion, E., Scriitori români de azi. Vol.1-4. Chișinău, David-Litera, 1998.
79. Să ne cunoaștem mai bine. Educație interculturală pentru înțelegerea alterității prin intermediul literaturii etniilor conlocuitoare în Republica Moldova (română, ucraineană, rusă, găgăuză, bulgară). Curs opțional pentru licee, colegii și universități; Biblioteca PRO DIDACTICA, coordonator: V. Goraș-Postică. Chișinău: Cartier, 2005.
80. Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților. Dicționar bibliografic, Ed. a II-a, Chișinău: Prut Internațional, 2004.
81. Stoica, A., Musteață, S., Evaluarea rezultatelor școlare. Chișinău: Lyceum, 1997.
82. Studiu de stilistică, poetică, semiotică. Universitatea Cluj-Napoca, 1980.
83. Temple, Ch., Steele, J., Meredith, K., Aplicarea tehnicilor LSDGC, Supliment al revistei *Didactica Pro...*, 2003, nr.4.
84. Temple, Ch., Steele, J., Meredith, K., Inițiere în metodologia *Lectură și scriere pentru dezvoltarea gândirii critice*, Supliment al revistei *Didactica Pro...*, 2001, nr.1.
85. Temple, Ch., Steele, J., Meredith, K., Învățare prin colaborare, Supliment al revistei *Didactica Pro...*, 2002, nr.7.
86. Temple, Ch., Steele, J., Meredith, K., Promovarea gândirii critice, Supliment al revistei *Didactica Pro...*, 2002, nr.3.
87. Terminologie poetică și retorică. Iași: Ed. Universității "Al.I.Cuza", 1994.
88. Vogler, Jean (coord.), Evaluarea în învățământul preuniversitar. Iași: Polirom, 2000.
89. Welles R., Warren A., Teoria literaturii. București, Ed. Pentru Literatura Universitară, 1967.

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ
Curriculum
pentru învățământul liceal
(clasele a IX-a – a XII-a)

Tehnoredactare computerizată: *Vasile Baroncea*
Copertă: *Andrei Danila*

Tipografia Orhei.

Comanda nr. . Tiraj 3000 ex.

Format 60x84 1/16. Coli de tipar 3.25

“*Univers Pedagogic*”, Chișinău, str. Socoleni 16/1
tel. 45-98-33, fax 45-97-64